

Filozofická fakulta
Univerzity Palackého v Olomouci
Katedra psychologie

**Osobnost policisty z pohledu vymezených
autoritářských vlastností**

Personality of the policeman according to the selected
authoritarian characteristics

Magisterská diplomová práce

Autor práce : **Bc. Jan Vlček**

Vedoucí práce : **doc. PhDr. P. Cakirpaloglu, DrSc.**

PRAHA
2010

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a že veškeré podklady, ze kterých jsem čerpal, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze dne 10. 2. 2010

Poděkování

V úvodu této diplomové práce, bych chtěl poděkovat vedoucímu práce, panu doc. PhDr. Ponajotisi Cakirpaloglu, DrSc., za odborné vedení, trpělivost, mnoho cenných rad a konzultace v průběhu jejího vypracování.

O B S A H

1. <u>Úvod</u>	5
2. <u>Osobnost</u>	7
2.1. Základní teorie osobnosti	7
2.1.1 Sigmund Freud	8
2.1.2 Carl Gustav Jung	10
2.1.3 Alfred Adler	11
2.1.4 Karen Horneyová	12
2.1.5 Erich Fromm	13
2.1.6 Erik Erikson	14
2.1.7 Gordon W. Allport	15
2.1.8 Carl R. Rogers	17
2.1.9 Abraham Maslow	18
2.1.10 Viktor E. Frankl	18
2.2. Rysy osobnosti	19
2.3. Psychologický výzkum rysů	22
3. <u>Autoritářská osobnost</u>	25
3.1. Autoritářská osobnost podle E. Fromma	28
3.2. Autoritářská osobnost podle A. Maslowa	29
3.3. Autoritářská osobnost podle T. W. Adorna	30
3.3.1. Kalifornská škála	30
3.4. Výzkumy související s prosazováním moci	34
3.4.1. Milgramův experiment	34
3.4.2. Vězeňský experiment P. G. Zimbarda	36
4. <u>Demokratická neboli tolerantní osobnost</u>	38
5. <u>Policista</u>	40
5.1. Policejní práce	40
6. <u>Vymezení problému práce a stanovení cíle práce</u>	43
6.1. Popis problému	43
6.2. Cíl práce a stanovení hypotézy	43
6.3. Způsob získávání a zpracování dat	44

7. <u>Popis a charakteristika vzorku</u>	46
7.1. Demografická charakteristika respondentů	46
7.1.1. Věková struktura a délka služebního poměru u základního souboru	46
7.1.2. Věková struktura kontrolních skupin	47
8. <u>Použitá metoda</u>	49
9. <u>Interpretace výsledků</u>	50
9.1. Porovnání míry autoritářství u základní a kontrolní skupiny ne-policistů	51
9.2. Porovnání míry autoritářství u základní a kontrolní skupiny začínajících policistů	52
9.3. Porovnání míry autoritářství u kontrolní skupiny ne-policistů a kontrolní skupiny začínajících policistů	53
9.4. Potvrzení hypotéz	54
10. <u>Diskuse</u>	55
11. <u>Závěr</u>	59
12. <u>Souhrn</u>	62
<u>Použitá literatura</u>	64
Příloha č. 1	
Zadání diplomové práce	
Abstrakt	

1. Úvod

V bakalářské práci pod názvem „Osobnostní profil policisty: demokratický či autoritární?“ (2008) jsme se zabývali otázkou, zda je práce policisty profesí, která je předurčena určitými vlastnostmi, které by mohly v osobnostním profilu výběr tohoto povolání podporovat. Vzhledem ke skutečnosti, že toto povolání je ve své podstatě povoláním represivním a názory veřejnosti na toto povolání jsou spíše krajně vymezeny a policisté jsou často kritizováni za výkon své práce bylo cílem výzkumu v bakalářské práci zjistit, zda se osobnostní profil z pohledu autoritářství u mužů policistů liší od osobnostního profilu mužů ne-policistů a to jednak v obecném smyslu, ale i z pohledu dílčích autoritářských vlastností. Pro výzkum byl použit překlad F škály převzatý z publikace autorů T. W. Adorna a kol.: *The Authoritarian Personality* (1950).

Provedeným výzkumem nebylo zjištěno, že by byl mezi policisty a ne-policisty statisticky významný rozdíl v celkové míře autoritářství. Dále jsme v bakalářské práci porovnávali míru autoritářství z pohledu jednotlivých autoritářských vlastností, kterými jsou konvenčnost, autoritářská submise, autoritářská agrese, anti-pocitovost, pověřivost a stereotypnost, moc a tvrdost, destruktivita a cyničnost, projektivnost a „puritánská“ chlípnost. Výzkumem byl zjištěn statisticky významný rozdíl u třech vlastností a to konvenčnosti, autoritářské agrese a anti-pocitovosti.

Výsledkem výzkumu provedeném v bakalářské práci jsme tedy zjistili, že osobnostní profil policistů a ne-policistů se v celkové míře autoritářských vlastností neliší, ale že je statisticky významný rozdíl ve třech dílčích autoritářských vlastnostech.

Při tomto výzkumu jsme se, ale nezabývali skutečností, zda tyto jednotlivé autoritářské vlastnosti, ve kterých byl zjištěn statisticky významný rozdíl, jsou vlastnostmi které již existovaly předtím, než vstoupili muži do policejní profese, nebo jsou výsledkem specifické socializace osobnosti v kontextu subordinačních dynamických poměrů, charakteristických pro tento typ pracovní organizace.

Vzhledem k této skutečnosti, bychom se chtěli v magisterské diplomové práci zaměřit zejména na tento problém. Pokusit se zjistit, zda tyto vymezené autoritářské vlastnosti, pokud se výzkumem znovu potvrdí jejich statisticky významný rozdíl, existují v osobnostním profilu budoucího policisty již před vstupem do policejní profese, či jsou výsledkem socializace charakteristické pro policejní prostředí.

Obsahy kapitol zde nejsou ve většině případů vyčerpávajícím shrnutím, ale pouze nástinem odpovídajícím rozsahu magisterské diplomové práce. Cílem práce je snaha ověřit, zda se znovu potvrdí výzkum provedený v roce 2008 v rámci bakalářské práce a poté se zaměřit na vymezené jednotlivé autoritářské vlastnosti a pokusit se zjistit, zda jsou statisticky významné rozdíly u těchto autoritářských vlastností v osobnosti mezi policisty a ne-policisty přítomny jako předpoklad pro výběr profese policisty, či důsledek policejní práce.

2. Osobnost

„Osobnost je dynamická organizace těch psychofyzických systémů v jedinci, které určují jeho charakteristické chování a myšlení“ (Allport, 1961, in Drapela, 1997).

Skutečnost, že se člověk nějak projevuje (má temperament a charakter, vlastnosti, schopnosti, předpoklady), tak i to, že sám sebe vnímá jako jedinečnou jednotu vybavenou vlastní vůlí, mu umožňuje reagovat na požadavky prostředí. Osobnost má složku interpersonální, která je obrácena vůči ostatním a složku intrapsychickou, jež se nachází uvnitř mysli, duše, nebo sebe. Zjednodušeně lze interpersonální složku osobnosti nazvat chováním a intrapsychickou prožíváním. Tyto složky se navzájem ovlivňují (Baštecká, Goldmann, 2001).

Každý člověk je osobností, která se ale liší stupněm své osobní zralosti a způsobilosti zvládat úkoly života. Osobnost je individualizovaný systém procesů, stavů a vlastností, které vznikají socializací, přetvářením vrozených vnitřních podmínek organismu a determinují a řídí předmětné činnosti jedince i jeho sociální styky. Osobnost je to, co způsobuje, že člověk zaujímá sobě vlastní a jedinečný vztah k životu a řešení životních problémů. Osobnost je spojením všech vrozených a získaných dispozic, způsobů poznávání a jednání člověka, které determinují a regulují jeho pohled na svět a programy činností. Osobnost je stálá v čase a konzistentní vůči situacím, ale zároveň více či méně otevřená změně (Smékal, 2004).

2.1. Základní teorie osobnosti

Existuje mnoho teorií osobnosti podle kterých se může vývoj, struktura a dynamika osobnosti člověka posuzovat a vykládat. Mezi nejznámější a nejvlivnější teorie osobnosti

patří psychoanalytická teorie Sigmunda Freuda, analytická teorie Gustava Junga, individuální psychologie Alfreda Adlera, interpersonální teorie Karen Horneyové, psychosociální teorie Ericha Fromma a Erika Eriksona, systematický eklekticismus Gordona W. Allporta, teorie „Já“ Carla R. Rogerse, holistická teorie Abrahama Maslowa a logoterapie Viktora E. Frankla (Drapela, 1997).

2.1.1. Sigmund Freud

Freudova psychoanalytická teorie předpokládá, že je jedinec puzen mocnými fyziologickými silami, které mají rozhodující vliv na lidský život. Jsou to hlavní determinanty chování a vývoje osobnosti člověka a svým původem jsou sexuální. Aby osobnost dokázala uchovávat rovnováhu vzhledem ke stále působícím tlakům pudů a konfliktních motivů, musí být spíše reaktivní, než aktivní.

Freud (1936, s.14-15) při své přednášce uvedl: „První z těchto nemilých tvrzení psychoanalysy praví, že duševní děje jsou samy o sobě nevědomé, a děje vědomé jsou pouze jednotlivými akty a částmi celkového duševního života“ a později pokračoval: „Druhá tato věta, kterou psychoanalysa hlásá jako jeden ze svých výtěžků, obsahuje totiž tvrzení, že pudová hnutí, která lze označit za sexuální v užším i širším smyslu, hrají neobyčejně velkou a doposud nikdy dost nedoceněnou úlohu ve vyvolání nervových a duševních chorob. Ba ještě více, že tato sexuální hnutí nepodceňovatelnou měrou přispěla k nejvyšším kulturním, uměleckým i sociálním výtvorům lidské mysli.“ Tyto věty samotného Freuda, tak vyjadřují čemu ve své teorii připisoval největší význam - nevědomí a „mocné“ síle sexuality.

Podle Freuda je osobnost člověka tvořena třemi vrstvami vědomím, předvědomím a nevědomím. Vědomá je část osobnosti, kterou si člověk plně uvědomuje. Vrstva pod ní se nazývá předvědomí a obsahuje myšlenky, rozhodnutí, zážitky nebo konflikty, které si člověk uvědomoval, později je zapomněl, ale může si je bez větších obtíží znovu vybavit. Nejrozsáhlejší vrstvou osobnosti je nevědomí, které je bludištěm představ, zkreslených obrazů skutečnosti a přání, která jsou mimo oblast uvědomování jedince. Přesto má ale

nevědomí, silný motivační vliv na funkci osobnosti a na chování člověka.

Osobnost člověka je podle Freuda uzavřeným systémem. Libido duševní energie se musí uplatňovat v rámci tohoto systému. Libido je svou povahou sexuální. V osobnosti člověka se nacházejí tři subsystemy, řízené vzájemně rozpornými principy a cíly a které jsou v neustálém boji mezi sebou. Jedná se o id, ego a superego.

Id je subsystemem nacházejícím se v nevědomí, odkud se domáhá okamžitého uspokojení svých potřeb. Je iracionální, řídí se principem slasti a při svém usilování o slast se nijak nestará o potřeby druhých lidí - je sobecké. Energie vycházející z id se nazývá katexe. Id touto energií plní celý osobnostní systém. Ego a superego se brání těmto katexím z Id antikatexemi.

Ego se řídí principem reality. Převádí požadavky Id do praktických způsobů naplňování potřeb tak, že stanovuje povahu a vhodnou dobu uplatnění těchto požadavků. Ego působí na vědomé úrovni a je racionální - dodává Id k jeho uspokojení „reálné“ jako „nejlepší“. Dobře rozvinuté Ego je známkou zdravé osobnosti.

Superego je moralizující silou v osobnosti, která funguje na principu dokonalosti. Obsahuje omezení a zákazy ukládané v raném dětství rodiči a významnými osobami a také chválu poskytovanou za dobré chování.

Freud rozdělil vývoj osobnosti na pět stádií, z nichž první tři mají vztah k erotogenním zónám.

Prvním stádiem je orální stádium, kdy si narozené dítě slast spojuje s příjmem potravy, což zahrnuje sání a polykání. Poté co je dítě odstaveno a ústní dutina se stává zdrojem bolesti z důvodu růstu zubů, tak dítě přesouvá pozornost na oblast anální. Zde zakouší slast z uvolňování napětí v konečníku. Po čase je ale i tento zdroj slasti z důvodu nácvičku čistotnosti odstaven. Dítě se tak zaměřuje na genitální oblast a začíná pěstovat sexuální fantazie a objevuje autoerotické chování. V tomto stádiu vzniká u chlapců Oidipův konflikt a u dívek konflikt Elektřin. Dítě se zamilovává do rodiče opačného pohlaví. Chlapec prožívá erotické city vůči matce a zakouší strach z otce, že bude vykastrován (kastroční úzkost) a děvče je frustrováno, že postrádá část anatomie otce (závidění penisu). Tyto konflikty se nakonec vyřeší identifikací s rodičem stejného pohlaví.

2.1.2. Carl Gustav Jung

Jung nepokládal sexuální pudy za hlavní činitele lidského chování. Osobnost nazýval psyché a pojímal jí jako samostatnou soustavu. Ego Jung na rozdíl od Freuda pokládal spíše za aktivní než reaktivní.

Přínosem Junga je odlišný pohled na nevědomí. Nevědomí chápal mnohem pozitivněji než Freud a dělil jej na zděděné kolektivní nevědomí a získané osobní nevědomí. Osobnost se podle Junga skládá ze čtyř hlavních subsystémů kolektivního nevědomí osobního nevědomí, ego a bytostného Já.

Kolektivní nevědomí, které psyché zdědila v sobě obsahuje duševní život předků až k prvopočátkům. Jedná se o zdroj moudrosti v lidském životě. Kolektivní nevědomí obsahuje archetypy, což jsou jádra prapůvodních představ spjaté s přírodními jevy, nabité silným emočním obsahem. Jung archetypy přirovnal k soustavě os krystalu, z nichž každá v sobě obsahuje prvotvar skutečného krystalu. Nejdůležitějšími archetypy jsou persona, animus a anima, stín a bytostné Já.

Osobní nevědomí jedinec nedědí, ale získává. Vynořuje se z citů, myšlenek a interpersonálních zážitků, které byly zapomenuty, vytěsněny, potlačeny, či nějakým způsobem zmizely z vědomí. Osobní nevědomí obsahuje komplexy. Jedná se o psychické prvky, které se vymkly kontrole vědomí a samostatně existují v „temné“ oblasti psyché. Komplexy vznikají z významných a často traumatických osobních zážitků. Přestavují neukončené záležitosti v lidském životě a mnohdy souvisí s „důležitými osobami“.

Ego a bytostné Já by měly být v úzkém kontaktu. Ego je vědomá mysl člověk, která je odpovědná za trvalou identitu osoby a její chování - uvažování, cítění, rozhodování a cílesměrné snažení. Bytostné Já podporuje vyváženou syntézu vědomých a nevědomých procesů a usnadňuje spojení psyché s vnějšími silami růstu - božským principem a přírodou. „Bytostné Já je nadřazeno vědomému egu. Zahrnuje vědomou i nevědomou psyché, a proto můžeme říci, že je osobností, jíž také jsme“ (Jung, 1966, in Drapela, 1997, s.37).

Na rozdíl od Freuda Jung nepopisuje stádia vývoje osobnosti. Podle Junga probíhá jediný velký obrat v životě jedince v pozdních třicátých letech věku a souvisí se vztahem

ego - bytostné Já. Zatím co v první půli života jedinec upřednostňuje vědomé ego, ve druhé polovině života klade větší důraz na syntézu vědomých a nevědomých procesů, kterou nabízí bytostné Já.

2.1.3. Alfred Adler

Adlerova individuální psychologie se významně odchýlila od psychoanalýzy svým důrazem na začlenění člověka do společnosti. Podle Adlera každý člověk usiluje o překonání pocitů méněcennosti získaných v dětství a dosažení nadřazenosti. Pocit nadřazenosti je kompenzací tohoto pocitu méněcennosti. Dá se říci, že: „Komplex nadřazenosti je jedním ze způsobů, jak se lidé s pocitem méněcennosti snaží uniknout svým těžkostem“ (Adler, 1999, s.44). Normální lidé však nemají pocit nadřazenosti, mají ctížádost dosáhnout úspěchu. Usilování o nadřazenost tak člověku prospívá pouze tehdy, je-li sociálně zaměřeno. Antisociální usilování o nadřazenost Adler pokládal za zdroj deviací v chování a charakterových selhání. Adler (1999, s.18) říká, že: „Pocit sounáležitosti neboli sociální zájem má v životě prvořadý význam. Jde o nejpodstatnější část naší výchovy, našeho jednání i našeho uzdravení.“

Důležitým prvkem podle Adlera je volba cílů jedince a cílesměrné chování. Abychom porozuměli chování jednotlivců, musíme znát jejich jedinečné cíle, které si zvolili. Při zkoumání člověka je důležité porozumět životnímu cíli (životnímu kontextu) člověka, který řídí veškeré chování člověka. Nejdůležitějším obdobím ve formování osobnosti je prvních pět let života, kdy se vyvíjí tzv. prototyp osobnosti. Velký vliv na utváření osobnosti má také sourozenecké pořadí, které je podle Adlera ukazatelem budoucích postojů a vzorců chování jedince.

Individuální psychologie také přisuzuje větší význam, než klasická psychoanalýza, vědomí a nevědomí spojuje s neurotickým chováním (Drapela, 1997).

2.1.4. Karen Horneyová

Interpersonální teorie Karen Horneyové klade důraz na zážitky z dětství, které jsou důležité při vývoji osobnosti. Horneyová spojovala prvky psychoanalýzy se silným sociálním hlediskem. Její pojem základní úzkosti je tak zakotven v sociálních faktorech prostředí dítěte. Dítě se rodí do světa obtíženého problémy a úzkost dítěte je vyvolána dospělými, kteří jsou „obaleni vlastními neurózami“ a chovají se nepředvídatelně. Dítě je zmateno rozpornými sděleními ze světa dospělých a cítí se tak bezmocné, osamocené a nejisté. Stává se přecitlivělým a snadno zranitelným. Namísto rozvíjení pocitu náležitosti dítě přemáhá základní úzkost, kterou Horneyová (1950, s.366) definuje jako „Pocit osamocení a bezmocnosti vůči potenciálně nebezpečnému světu.“

Aby dítě překonalo základní úzkost a získalo pocit bezpečí, využívá různých interpersonálních vztahů a Horneyová je rozdělila do tří kategorií:

1. Pohyb dítěte **k lidem** – Dítě se snaží získat dobrou vůli, zejména členů své rodiny, tím, že na nich závisí a tak se snaží zajistit si osobní bezpečí. Panuje-li mezi dospělými nesoulad, bude se dítě držet nejsilnějšího.
2. Pohyb dítěte **proti lidem** – Dítě vyjadřuje nedůvěru vůči společnosti. Za jediný prostředek k přežití považuje agresivní chování.
3. Pohyb dítěte **od lidí** – Dítě nechce k nikomu náležet, ani s ním bojovat. Vymaňuje se ze vztahů s druhými, protože se mu zdá, že mu ostatní nerozumí.

Vysoce ohrožené dítě se strnule drží pouze jednoho z těchto tří způsobů. Duševní zdraví lze nalézt pouze v přirozeném spojení všech tří způsobů vztahování se k druhým v závislosti na situaci.

U dospělých jsou neurotické potřeby podle Horneyové pouze pokračováním strnulých maladaptivních sociálních postojů z dětství.

2.1.5. Erich Fromm

Fromm definuje osobnost jako celek zděděných a získaných duševních vlastností, které jsou pro jedince specifické a činí ho jedinečným.

Rozlišuje dvě složky osobnosti, kterými jsou temperament a charakter. Temperament je značně trvalý a svou povahou konstituční je hlavním nástrojem osobnosti. Charakter je naproti tomu utvářen hodnotovými volbami jedince, které jsou ovlivňovány sociokulturním působením okolí.

Podle Fromma se osobnostního přizpůsobení dosahuje v oblasti charakteru a proto rozlišil dvě základní charakterová zaměření, které se vyskytují v každém jedinci současně. Jedná se o **produktivní charakter**, který spočívá v obdarovávání druhých prostřednictvím lásky a práce a **neproduktivní charakter**, který je založen na předpokladu, že jedinec není schopen produkovat. Proto co potřebuje získává od druhých buď svým pasivním chováním, či vykořisťováním. Tyto charaktery jsou založeny na dvou základních procesech **socializaci** a **asimilaci**. Socializace těsně souvisí s rysy produktivního charakteru a jejím prostřednictvím si člověk vytváří vztah k druhým a k sobě a je ochoten poskytovat péči. Naopak asimilace je spojena s charakterem neproduktivním a jejím prostřednictvím jedinec získává, či si přisvojuje žádoucí předměty. Dobře přizpůsobená osobnost má charakter zaměřený na poměrně trvalém vzorci, ve kterém jsou oba charaktery vhodně smíšeny. Pokud převládá produktivní zaměření, poté neproduktivní charakterové styly ztrácejí negativní význam a podporují růst. Fromm rozlišil čtyři typy neproduktivních charakterových stylů. Jedná se o *receptivní* orientaci, kdy osoba očekává, že veškeré hmotné a psychologické zajištění přijde z vnějších zdrojů. Druhým typem je orientace *kořistnická*, kdy jedinec nejen očekává, že vše získá z vnějších zdrojů, ale je schopen si toto získat tak, že si to vezme, či uloupí. Třetí je orientace *hromadivá*, která je charakterizována tím, že se jedinec distancuje od ostatních, vytváří si silné obrany proti zasahování vnějšího světa do jeho věcí a uchovává si nashromážděný majetek. Poslední čtvrtou orientací je orientace *tržní*, kdy je jedinec přesvědčen, že vše se získává procesem výměny. Ostatní lidé nejsou hodnoceni podle toho jací jsou, ale jaký činí dojem, vše je na prodej (Hall, C. S., Lindzey, G., 2002).

2.1.6. Erik Erikson

Erikson chápal vývoj osobnosti jako proces probíhající epigenetickými stádii od narození do stáří. Uvedl osm stádií vývoje osobnosti, kdy každé stádium je popsáno v podobě psychologické krize, která obsahuje dva konfliktní póly. Každé stádium obsahuje jak možnosti růstu, tak i prvky ohrožení. Pokud je konflikt přiměřeně vyřešen nastává růst osobnosti a vytváří se pro ego nová mohutnost, kterou Erikson nazývá ctnost. Ohrožení nastává, pokud člověk řešení konfliktu odkládá, což má za následek nevytvoření ctnosti a převládnutí negativního pólu. Toto oslabuje ego a duševní vývoj jedince stagnuje.

Eriksonova stádia jsou tato :

1. **Důvěra** proti **nedůvěře**. Ctností je **naděje**.

Kojenec potřebuje potravu, spánek a nerušené vyměšování, což mu poskytuje mateřská osoba. Pocit bezpečí a předvídatelnosti chování mateřské osoby jej učí důvěřovat této osobě i sobě.

2. **Autonomie** proti **studu**. Ctností je **vůle**.

Dítě se učí novým dovednostem, jako je chůze, mluvení a také ovládání vyměšování, což má své důsledky pro sociální interakce.

3. **Iniciativa** proti **vině**. Ctností je **rozhodnost**.

Dítě se pouští do nových aktivit, experimentuje a plánuje. Pokud jsou při tom přehlíženy potřeby jiných lidí, či má dítě fantazie (některé mohou být sexuálního charakteru), nastává pocit viny.

4. **Snaživost** proti **méněcennosti**. Ctností je **kompetence**.

Dítě přechází od hry k produktivním činnostem, což vyžaduje dovednosti. Úspěch vyvolává radost a neúspěch naopak pocity méněcennosti.

5. **Identita proti zmatení rolí.** Ctností je **věrnost**.

Mladý člověk si utváří představu o sobě samém. Uvědomění si identity ego mu dává důvěru, že jeho sebepojetí odpovídá tomu, jak ho vnímají druzí.

6. **Intimita proti izolaci.** Ctností je **láska**.

Proces intimity pomáhá člověku ujasnit si svou vlastní identitu prostřednictvím identifikace s druhým člověkem. Jedná se o zdravé spojení vlastní identity s identitou druhého, beze strachu ze ztráty vlastní identity.

7. **Generativita proti stagnaci.** Ctností je **pečování**.

Jedná se stadium, ve kterém se člověk zapojuje do společnosti a vytváří něco hodnotného (potomstvo, umělecká díla, hmotné statky, ...).

8. **Integrita proti zoufalství.** Ctností je **moudrost**.

Je to stadium, kdy se člověk ohlíží za svým životem s pocitem dobře vykonaného díla či zoufalstvím.

2.1.7. Gordon W. Allport

Allport kladl důraz zejména na poznání lidského chování a úctu k jedinci. Prosazoval jedinečnost každého člověka a dával přednost idiografickému přístupu před nomotetickým. Brání se představě, že by jedinci měla být vnucena „uniformní soustava rysů“, která vyjadřuje znaky chování velkého množství lidí, proto zavádí pojem dispozice, které jsou jedinečné a tyto dělí na kardinální, centrální a sekundární – viz. kapitola 2.2.

Osobnost je podle Allporta dynamická struktura v procesu pozvolného rozvíjení se a nikdy tak není konečným výsledkem tohoto procesu. Je psychofyzická, což vyžaduje společné fungování mysli a těla. Vše co osobnost činí, Allport nazýval, specifickým chováním a myšlením. Podle Allporta, lze tedy osobnost definovat, jako dynamickou organizaci psychofyzických systémů jedince, které určují jeho specifické chování a

myšlení.

Stejně jako Fromm, tak i Allport rozlišuje dvě stránky osobnosti temperament, který je „surovinou“ ze které je osobnost utvářena a charakter, který je k hodnotám vztažená dimenze, tzv. „zhodnocená osobnost“. Jedná se pouze o stránky osobnosti, nikoli zvláštní oblasti v ní.

Vývoj osobnosti popsal Allport rozvíjejícími se zážitky jedince Já, nazval je funkcemi propria a popsal je v osmi fázích:

1. Tělesné Já

Prostřednictvím těla kojeneček prožívá první stránku jáství. Použití zraku usnadňuje kojenci objevit, že existuje rozdíl mezi jeho tělem a vnějšími předměty.

2. Identita Já

Závisí na kontinuitě v čase a uvědomování si, že minulé zážitky, myšlenky a činy patří k téže osobě.

3. Sebeuplatnění

Dítě prozkoumává okolí, pouští se do různých věcí a začíná projevovat autonomii a určitou míru hrdosti.

4. Rozrůstání Já

Jedinec se identifikuje s jiným člověkem, skupinou, nebo posláním, zvětšuje se rozsah sebeangažovanosti. Podle Allporta je vlastní angažovanost v abstraktních ideálech znakem dospělosti.

5. Racionální řešení

Toto období nastává zhruba v době kdy je dítě v základní škole. Souvisí s uvažováním a zvládáním problémů. Dítě si nyní uvědomuje své uvažování a rozvíjí schopnost introspekce.

6. Sebeobraz

Je obdobím, které obsahuje to, jak se člověk sám vnímá (reálné Já) a představu kým by se rád stal (ideální Já).

7. Snažení vycházející z Já

Tato stránka propria se vztahuje k motivaci. Mladý člověk si utváří jednotné cílové zaměření, které pak v dospělosti vede k pravému snažení, vycházejícímu z Já.

8. Poznávací Já

Vzniká jako konečný a nevyhnutelný postulát. Zahrnuje vznik sebeuvědomění,

hodnotové orientace a utváření životní filozofie. Dospělý je schopen být vůči sobě objektivní a umí uplatňovat vhled a humor (Drapela, 1997).

2.1.8. Carl R. Rogers

Rogers zdůrazňoval zejména ochranu lidské individuality v humanistické tradici. Jeho teorie „Já“ chápe člověka jako proces, nikoli jako hotový výtvar. Člověk, ač je omezen společenskými normami, potřebuje užívat své svobody. Organismus Rogers pokládá za často moudřejší než lidské vědomí a základ všech lidských prožitků.

Podle Rogerse má každý jedinec základní tendenci k sebeaktualizaci a usiluje o ni. Chování člověka je vždy motivováno přítomnými potřebami, nikoli minulými událostmi, i když ty mohou do určité míry motivaci ovlivnit.

Jevové pole má dvě složky, které mají různé funkce, ale nejsou vzájemně odděleny jako dvě části celku - organismus a „Já“. Organismus je psychofyzickým základem veškerého prožívání. Zahrnuje tak myšlení, touhy, emoce, fyziologické odezvy a různé druhy vnějšího chování. Jedná se o uspořádaný celek, který přijímá všechny prožitky vyskytující se v jevovém poli, obsahujícím subjektivní skutečnost osoby v každém okamžiku. „Já“ je druhou složkou jevového pole, která se utváří postupně. „Já“ vstupuje do vztahu k prožitkům, které jsou přítomny v organismu a to třemi způsoby. Může je 1. symbolizovat a přijmout jako část „Já“, 2. popřít je, protože svou povahou neodpovídají skladbě „Já“, nebo je 3. symbolizovat zkresleně.

Pokud organismus popírá vůči vědomí některé důležité smyslové a fyziologické prožitky, protože příliš ohrožují skladbu „Já“, nastává popření, které Rogers nazývá „subcepce“. Vysokou známkou duševního zdraví je „kongruence“, což je shoda mezi prožitky přítomnými v organismu a tím, jak jsou symbolizovány v „Já“. Opakem je „inkongruence“.

Dalším důležitým pojmem v rogersovském pojetí osobnosti je ideální „Já“ (kým chci být) a reálné „Já“ (přesvědčení o tom, jaký jsem). Tyto dva obrazy by se u zdravého člověka neměly příliš lišit. U narušených osob jsou totiž zcela rozdílné.

2.1.9. Abraham Maslow

Maslow pokládá jedince za integrovaný celek, ale nebrání se uznání existence specifických lidských potřeb, které motivují jeho chování. Tyto motivační síly chápe jako kontinuum sahající od úrovně potřeb až po úroveň B-potřeb. “B“ je bytí ve svém nejhlubším významu, tj. vlastní existence sjednocená s veškerou vesmírnou skutečností.

Na úrovni potřeb je jedinec motivován redukcí tenze, kterou tyto potřeby vyvolávají. Jedná se o potřeby nižší, kterými jsou potřeby fyziologické a potřeba bezpečí, které zajišťují fyziologické přežití jedince. Dále pak potřeby vyšší a to potřeby lásky a úcty, které zajišťují duševní pohodu a rozvoj osobnosti. Další potřebou je potřeba sebeaktualizace, která je přechodem od potřeb vyšších k B-úrovni. Na B-úrovni jsou umístěny metahodnoty, které jsou spjaty s nejvyššími vrcholy lidského potenciálu.

Sebeaktualizace je probíhající proces, při kterém člověk není nikdy plně sebeaktualizován, ale neustále o toto usiluje. Osoby, které dospěly na úroveň B-poznání zažívají „vrcholné zážitky“, které jsou spjaty s citovou odezvou, která má příchut' údivu, úžasu, úcty a pokory, což vede až k mystickému unesení.

Lidé, kteří dospěli na B-úroveň a sdílejí B-poznání, mají soustavu hodnot, jež Maslow nazval B-hodnotami. Je to jednota, odevzdanost, spontaneita, vnitřní bohatost, prostota, krása, jedinečnost, nenucenost, hravost, poctivost a soběstačnost (Hall, C. S., Lindzey, G., 2002).

2.1.10. Viktor E. Frankl

Frankl se zabýval jedincem jako celkem, nikoli jen určitými částmi osobnosti. Lidská osobnost je podle něho trojdimenzionální a skládá se z fyziologické, psychologické a noologické dimenze. Noologická dimenze se vztahuje k lidské vůli ke smyslu. Vzhledem ke skutečnosti, že noologická dimenze je stejně důležitá jako ostatní dvě, opomíjení

těchto potřeb působí problémy v samém jádru osobnosti. K uspokojení těchto základních noologických potřeb člověk musí uplatnit svou vůli ke smyslu. Smysl se nedá uměle do situace vložit. Je totiž přítomen v každé situaci, s níž se jedinec setkává, a proto je jej třeba objevit.

Smysl lze nalézt třemi způsoby a to vykonáním činu, prožitím hodnoty, či utrpením. Utrpení bychom, ale neměli v životě vyhledávat, protože je přítomno v každém lidském životě.

Lidé, kteří v životě postrádají smysl trpí „existenciálním vakuem“, které je základem duševních problémů v lidském životě (Drapela, 1997).

2.2. Rysy osobnosti

Hovorové označení „povahové vlastnosti“ v psychologii nazýváme rysy osobnosti. Rys osobnosti je psychická vlastnost, která se projevuje určitým způsobem jednání, chování a prožívání. Je příznačný pro určitého člověka (odlišuje ho od jiných) a je v průběhu života poměrně stálý.

V psychologii není v současné době vypracován přesný systém rysů osobnosti, ale mezi důležité rysy patří :

- *družnost - uzavřenost*
- *sklon vést - podřizovat se*
- *odolnost k zátěži - nízká odolnost*
- *vytrvalost ve zdolávání překážek - nedostatek vytrvalosti*
- *kladný - záporný vztah k lidem*
- *svědomitost, odpovědnost - neodpovědnost*
- *sebedůvěra - sebepodceňování*
- *živost citových projevů vysoká - nízká*
- *ovládání citových projevů silné - slabé*

Každý člověk má uvedené vlastnosti zastoupeny v osobnosti v různém stupni nebo v různé formě. Extrémní, krajní formy rysů osobnosti jsou společensky méně příznivé.

K souhrnnému označení rysů osobnosti a rozdílů mezi lidmi se od starověku užívalo výrazů temperament a charakter. Dnes se používá v psychologii pro vyjádření člověka se všemi jeho psychickými projevy zpravidla termín osobnost (Čáp, Čechová, Rozsypalová, 1992, s.83,84).

Rysoví psychologové upřednostňují empirické vymezení základních dimenzí osobnosti. Cílem je vědecký výklad konkrétní osobnosti a také porovnání jí naměřených vlastností s objektivně stanoveným standardem. Postulují, že každý člověk vlastní poměrně trvalé, jak vrozené, tak získané předpoklady psychické činnosti. Osobnostní rysy nebo dimenze jsou dispozice, které určují kvalitu prožívání, jednání a vývoj osobnosti.

Dynamickou zvláštností osobnostních dispozic je jejich vzájemné prolínání a slučování do složitých funkčních celků. Tímto vznikají vysoce individualizované konstelace rysů, které důsledně ovlivňují psychiku a činnost člověka.

Lze tedy říci, že:

- specifická konstelace osobnostních rysů souhlasí s idiosynkratickým principem, který zdůrazňuje jedinečnost a neopakovatelnost každého člověka;
- dynamická povaha rysů souhlasí s principem determinace osobnosti. Na tomto dynamickém principu se shodují rysoví psychologové s psychoanalytiky, behavioristy aj.

Psychologie osobnostních rysů, která v současné době zahrnuje dva psychologické směry má významné předchůdce. Sem především patří zastánci myšlenky o klasifikaci osobnosti, počínaje Hippokratovou humorální typologií 4 temperamentů, neurofyziologickou teorií I. P. Pavlova, Jungovou teorií 8 osobnostních typů, Sheldonovou antropometrickou typologií temperamentu atd.

Současnou perspektivu osobnostních rysů tvoří personalistické pojetí G. W. Allporta a teorie osobnostních faktorů H. Eysencka a R. Cattella.

Přestože se tyto liší koncepčně a metodologicky, personalistická a faktorová teorie rysů se shodují a platí, že:

- osobnost se skládá z dynamických dispozic, které určují veškerou rozmanitost

psychických a behaviorálních procesů a projevů jedince;

- osobnostní dispozice jsou vesměs vrozené. Povahu a působení rysů do jisté míry ovlivňují učení a individuální zkušenost;
- dispozice zabezpečují důslednost a předvídatelnost individuálního prožívání, myšlení a projevu;
- osobnostní rysy lze objektivně identifikovat a měřit (Cakirpaloglu, d.n.).

O gnoseologickém významu rysů pro studium osobnosti Allport píše: „Osobnost lze analyzovat pomocí obecných rysů. Jedná se o dispozice – mnohem obecnější, než návyky či postoje – kterými lze výhodně porovnávat jednotlivce či populace. Toto porovnání provádíme neustále. O někom tvrdíme, že je dominantnější, než jiný. Psychologové dělají totéž, třebaže často místo pojmu rys upřednostňují pojem dimenze, faktor či proměnná“ (Allport, 1961, s.356, in Cakirpaloglu, d.n.).

Podle Allporta je rys neuropsychická struktura, která má schopnost funkčně ekvivalentně zpracovat mnohé podněty a začít řídit ekvivalentní formy adaptivního a expresivního chování (Hall, Lindzey, 2002, s.279,280).

Allport, neustále zdokonaloval vlastní učení, doplňoval ho, odstraňoval nejasnosti a upřesňoval význam některých nosných pojmů. Změna mimo jiné postihla původní definici rysu z roku 1937, ve které Allport nerozlišoval individuální od obecných rysů. Později Allport (1961) značení rys použil pro skupinu tzv. obecných rysů, zatímco pro individuální rysy alternativně používal pojmy osobitá nebo morfogenetická dispozice (Cakirpaloglu, d.n.).

Obecný rys představuje „neuropsychický systém schopný činit mnohé podněty funkčně rovnocennými, iniciovat a vést soudržné a důsledné způsoby jednání a výrazu a řídit jejich průběh“ (Allport, 1961, s.347, in Cakirpaloglu, d.n.).

Osobitá či morfogenetická dispozice je „zobecněný a soustředěný (ryze individuální) neuropsychický systém schopný činit mnohé podněty funkčně rovnocennými, iniciovat a vést soudržné a důsledné způsoby jednání a výrazu a řídit jejich průběh“ (Allport, 1961, s.343, in Cakirpaloglu, d.n.).

Osobité dispozice tvoří hierarchickou soustavu. Tato soustava je dynamická, zahrnuje a funkčně propojuje různé kategorie rysů. Některé rysy jsou obecnější, trvalejší a odolnější, než jiné rysy. Podle stupně obecnosti a dynamického významu Allport rozlišuje kardinální, centrální a sekundární dispozice.

Kardinální dispozice patří mezi nejobecnější rysy osobnosti a jako takové ovlivňují většinu psychických procesů a aktivitu člověka. Dávají osobnosti její nejtypičtější kvalitu, jsou dokladem totožnosti člověka. Mezi kardinální dispozice patří narcismus, sadismus, nesmělost atd.

Centrální dispozice jsou méně obecné, než kardinální dispozice. Allport říká, že jedinečnost osobnosti určuje 5 až 10 centrálních dispozic. Skupina centrálních dispozic zahrnuje rysy: energičnost (neenergičnost), spolehlivost (nespolehlivost), pracovitost (lenost), obětavost (neobětavost), podnikavost (nepodnikavost), skromnost (okázalost) atd.

Sekundární dispozice jsou konkrétní, málo zřetelné a nejméně významné rysy. Charakterizuje je reaktivní povaha, která je závislá na přítomnosti specifických podnětů. Funkce sekundárních dispozic je spíše podpůrná pro obecnější projevy osobnosti

2.3. Psychologický výzkum rysů

Psychologie se snaží identifikovat základní dimenze konkrétní osobnosti. Chce odpovědět na otázku, jaké psychické vlastnosti specifikují konkrétní osobnost a zároveň jí odlišují od osobnosti jiného člověka. Psychologie rysů usiluje o odhalení skutečné skladby osobnosti a zároveň odhalení její dynamiky.

Složitý úkol identifikace osobnostních rysů psychologie řeší dvěma postupy :

1. Allportova a Odbertova sémantická analýza

Jedná se o analýzu 17953 pojmů popisující různé charakteristiky osobnosti. G. W. Allport spolu s lingvistou H. S. Odbertem vymezili 17953 přídavných jmen popisující osobnost. Po odstranění synonym a sémanticky nevyhraněných pojmů zredukovali původní seznam na 4500 pojmů. Věřili, že tímto získali „psychologicky významnou klasifikaci

pojmu“, neboť každý pojem implikuje rys, pomocí kterého lze osobnost měřit a popisovat (Allport, 1937, s.306, in Cakirpaloglu, d.n.).

2. Faktorové vymezení základních dimenzí osobnosti

R. B. Cattell (1946) provedl vlastní sémantickou analýzu Allportova a Odbertova seznamu 17953 slov. Odstranil synonyma a nevšední pojmy a získal 171 názvů, které odpovídaly osobnostním rysům. Poté vypočítal korelace, čímž vymezil 35 širších seskupení rysů. Z jednotlivých rysových trsů pak vytvořil 35 osobnostních škál, které zadal skupině 200 osob, pro vzájemné zhodnocení se. Získané výsledky Cattell zpracoval pomocí faktorové analýzy a dospěl ke konečnému počtu 12 nezávislých faktorů. Tyto faktory reprezentují základní psychickou skladbu každé zkoumané osobnosti.

Získané faktory vesměs pojednávají o temperamentu, pouze faktor B indikuje obecnou inteligenci. Cattell později tuto základní sestavu 12ti faktorů doplnil 4mi dalšími dynamickými faktory a vše zahrnul do šestnáctifaktorového osobnostního dotazníku 16 PF. Každý z faktorů má bipolární povahu, avšak intenzita projevu (vysoký či nízký skóre) nemá žádný hodnotící význam. Každá osobnostní vlastnost je pro některé společenské situace žádoucí, pro jiné zase nežádoucí.

H. J. Eysenck vnímá osobnost jako složité ústrojí různorodých vlastností. Ve vlastním výzkumu osobnosti Eysenck vycházel z výsledků faktorové analýzy. Provedl různé výzkumy a analyzoval jejich výsledky a dospěl k základní strukturální jednotce osobnosti – **dispozici**. Osobnost se skládá z různorodých dispozic uspořádaných do hierarchického systému.

Vrchol osobnosti tvoří **typy** - nejobecnější dimenze, základ osobnosti (neuroticismus - labilita, extraverte - introverte a psychoticismus). Typ osobnosti se skládá z jednotlivých **rysů** a každý rys je tvořen různými návyky, které představují automatizované odpovědi člověka na specifické situace, což jsou **reakce**. Specifické reakce pak představují aktuální a pozorovatelné chování.

Lexikální přístup Allporta a Odberta vycházel z předpokladu, že všechny jazyky obsahují slova popisující osobnostní vlastnosti a individuální rozdíly. Význam

odpovídajících slov je u většiny jazyků totožný a proto je lze použít pro označení osobnostních rysů.

Tento poznatek později vyústil ve vytvoření dotazníku „Big Five“ jehož jednotlivé dimenze (faktory) a jim odpovídající osobnostní rysy jsou :

Otevřenost	vynalézavý – praktický; rozmanitost – rutina; nezávislý – konformní
Svědomitost	organizovaný – neuspořádaný; opatrný – neopatrný; ukázněný – neukázněný
Extraverze	společenský – samotářský; vtipný – rozvážný; citlivý – zdrženlivý
Vstřícnost	ohleduplný – bezcitný; důvěřivý – podezřivý; ochotný – neochotný
Neuroticismus	klidný – úzkostlivý; jistý – pochybující; spokojený – nespokojený

V současné době Big Five předčí inventáře určené pro měření základních dimenzí osobnosti. Pro řadu psychologů je tento test a jeho validita největším metodologickým přínosem v psychologii osobnosti.

Mnozí psychologové zdůrazňují, že osobnostní rysy jsou relativně stálé a trvanlivé. To však neznamená, že nepodléhají změnám. Dokonce i temperament, jakožto vrozená a poměrně trvalá osobnostní dispozice se mění pod vlivem výchovy a zkušeností člověka. Jako i jiné osobnostní vlastnosti vlastní i rysy vývojovou dráhu, vznikají, mění se a vlastním zánikem uvolňují své místo novým rysům.

Vývoj osobnosti je celoživotní proces, což znamená, že se rysy vytvářejí a mění ve všech obdobích života. Obecně však platí, že rysy jsou méně stálé v období mládí, než ve zralém věku. Rovněž platí, že rysy nejen setrvávají v čase, ale také se důsledně projevují napříč různými situacemi. V tom smyslu je rys spolehlivým osobnostním ukazatelem totožnosti konkrétního člověka (Cakirpaloglu, d.n.).

3. Autoritářská osobnost

Autoritářská osobnost (authoritarian personality): Zvláštní typ osobnosti, která je přehnaně submisivní vůči autoritám a současně zvláště náchylná k předsudkům (Hewstone, Stroebe, 2006, s.536).

Autoritářství je nutno vnímat ve dvou rovinách. Má především obsahovou ideologickou stránku, kde je autoritářství spojováno s konzervatismem, religiózností, konvencionalismem, etnocentrismem a militarismem. V rovině psychologické je pak autoritářství vnímáno jako agresivnost, netolerantnost, pořádkumilovnost, stereotypnost v myšlení, dogmatismus, uzavřená mysl, hodnocení v černobílých barvách, atd.

V Adornově knize *Autoritářská osobnost* (1950) je autoritářský člověk charakterizován jako v zásadě slabé a závislé individuum, které zaslouží svou schopnost prožitku sebe a ostatních snaze udržet nejistý pořádek a bezpečnost. Je osobností, která je odcizena od vnitřních hodnot, postrádá sebevědomí a uniká od sebezpytování (Krejčí, 2004).

Podle Adorna (1950, in Čermák 1992, s.218) patří k významným rysům autoritářské osobnosti to, že vše je uspořádáno, problémy neexistují, teze nejsou ospravedlňovány. Celý sortiment hodnot i těch nejpochybnějších, je určen předem a všechno úsilí je zaměřeno jen na identifikaci skupin, osob a ras.

Podstatou autoritářského svědomí nebo heteronomní morálky jsou tedy normy, jejichž původ se nachází mimo dosah jedince (Cakirpaloglu, 2004, s.136).

Z hlediska materiálního kritéria jsou v autoritářské etice kategorie dobra a zla stanoveny dle sobeckých zájmů jedince nebo nadindividuálních zájmů instituce, nejčastěji státu, případně církve apod., avšak vždy mimo potřeby ostatních členů skupiny (Cakirpaloglu, 2004, s.165).

Nakonečný spojuje komplex postojů zvaných autoritativnost s typickými postoji střední třídy, nekritickým obdivem k vůdcům, tvrdým odsudkem těch, kdo ohrožují tradiční postoje a hodnoty (např. "zvrhlé" umění pronásledované nacisty nebo underground

stíhaný komunisty v časech normalizace), prosazováním trestu smrti (Novák, 2002, s. 42).

Další z vlastností, kterou se prezentuje autoritářská osobnost je ta, že tato osobnost obecně vnímá ostatní jedince jako a priori špatné, nedokonalé, jenž potřebují zdokonalit, vzdělat a kontrolovat. Jedině autoritář sám se považuje za dokonalého a hodného uznání.

Autoritářské osobnosti jsou přitahovány prostředím, kde mohou svou patologii skrývat za institucionalizovanou autoritu, nebo dokonce dávat najevo svoje neurotické obsese ve jménu dodržování mýtu hrdiny v kultuře. Kromě jiného má také autoritářský jedinec mnoho předsudků, je emocionálně závislý, sociálně konformní a religiózně ortodoxní. Je extrémně nedůvěřivý ke všemu novému a cizímu či jinému a jeho zájem o blaho druhých lidí je relativně malý.

Autoritářské osobnosti se přirozeně koncentrují v takových institucích, jako jsou armáda, ale nemohou být úspěšnými vůdci. Opakovaně se zjišťuje, že autoritáři jsou ve srovnání s osobnostmi neautoritářskými ve větší míře neodpovědné, nedůvěryhodné, podezřivé a sociálně konformní. Tuto jejich nekompetentnost potvrzuje fakt, že autoritáři nejsou schopni porozumět svému nepříteli a jednat na základě informací vyvozených z takových úvah, protože jsou příliš spojeni se svými prekoncepce a přesvědčeními (Čermák, 1999, s.143).

Pojem autoritářská osobnost, ale nelze zaměňovat s osobností autoritativní, jež označuje jedince, který má autoritu a který se těší vážnosti ostatních lidí a jehož názory jsou respektovány.

Termín autorita byl definován v roce 1955 UNESCEM jako "moc, která je přijímána, respektována, legitimována". Autorita je forma moci, forma vlivu, která vyrůstá ze spontánního uznání, a její účinnost vychází z toho, že je jí nasloucháno. Je to moc založená na prestiži a úctě. Autorita je spojována s vedením, které dostává spontánní podporu.

Důležitý je postoj autority ke svobodě a naopak. Pokud svoboda neuznává autoritu, pak nejde o skutečnou svobodu. A pokud autorita neuznává svobodu, přechází pak v autoritářství. Potom tedy pojem autoritativní vyjadřuje autoritu, která uznává svobodu a autoritářský - autoritu, která svobodu neuznává. Autorita má svůj základ vždy ve stránce formální, vycházející obvykle z pravomocí, kterými její nositel může disponovat, ale i ve stránce neformální, vycházející z vlastností osobnosti jedince a jejich vyznění v širším sociálně psychologickém kontextu (Bedrnová, Nový, 2001).

Giddens (1999, s.549) vysvětluje pojem autorita takto: „Legitimní moc jedné osoby, nebo skupiny nad druhou. Prvek legitimacy je klíčový, protože právě jím se autorita liší od širšího pojmu „moc“. Moc totiž může být uplatňována i prostřednictvím násilí, zatímco autorita vychází z toho, že podřízení uznávají právo nadřízených dávat jim rozkazy a povely“.

S autoritativní i autoritářskou osobností úzce souvisí i vnímání a prosazování moci. Ze sociálně psychologického hlediska (Nakonečný, 1999, s.118), lze rozlišit několik druhů moci:

- *expertní moc* („*expert power*“): vliv osob považovaných za experty,
- *moc vzoru* („*referent power*“): vliv modelů v sociálním učení,
- *legitimní moc* („*legitimate power*“): formální moc nadřízených,
- *odměňovací moc* („*reward power*“): vliv udělovat odměny v psychologickém slova smyslu u osob, na nichž je subjekt emočně závislý,
- *trestající moc* („*coercive power*“): vliv trestat v psychologickém smyslu u osob na nichž je subjekt emočně závislý.

Moc představuje reálnou schopnost skutečně ovlivňovat druhé lidi, a to popřípadě i přes jejich odpor. Skutečná moc jednotlivce vychází z jeho pravomoci, avšak zdaleka není darem, který mu instituce věnovala. Moc a mocenské jednání jsou závislé jak na objektivních zdrojích této moci, tak na připravenosti a ochotě širšího sociálního okolí mocenskému jednání se podřídit a respektovat ho. Nositelem moci je pak konkrétní osobnost člověka, který tuto moc fakticky realizuje. Moc vychází z pravomoci, která představuje oficiální a formální oprávnění ovlivňovat druhé lidi na základě zdrojů, kterými má jedinec právo disponovat. Pravomoc vyháží z interních předpisů, které jsou stejně závazné pro všechny příslušníky dané skupiny (to znamená, že existuje i povinnost druhých se výkonu této pravomoci podřídit), avšak za hranicemi příslušné instituce ztrácejí svůj význam (Bedrnová, Nový, 2001).

3.1. Autoritářská osobnost podle E. Fromma

Jedním z prvních, kteří se věnovali z psychologického hlediska autoritářské osobnosti byl ve 30. letech 20. století E. Fromm (1900-1980), který ve spolupráci s W. Reichem analyzoval ve frankfurtském Institutu pro sociální výzkum problematiku fašismu. Fromm byl i jedním z prvních kritiků tzv. autoritářské osobnosti.

Považoval autoritářství za jeden z mechanismů úniku jedince před svobodou a definoval jej jako tendenci vzdát se nezávislosti svého vlastního individuálního Já, sloučit je s někým nebo s něčím mimo sebe sama, a tak získat sílu, která jeho vlastnímu Já chybí (Fromm, 1993, s.79). Fromm vymezil autoritářský charakter jako typ osobnosti, pro níž je důležitý její postoj k autoritě. Autoritářská osobnost miluje autoritu a má tendence se jí podřízovat. Zároveň ale touží být autoritou sama a podřídit si druhé.

Fromm také uvádí, že autoritářskému charakteru nechybí odvaha, víra a aktivita. Dalším rysem, typickým pro myšlení autoritáře je přesvědčení, že život je určován silami mimo člověka samého, mimo jeho zájmy a přání a jediné štěstí je v podřízení se těmto silám. O odvaze autoritářského charakteru Fromm tvrdí, že je v podstatě odvahou k utrpení, které mu určil osud, jeho zosobnělý představitel či „vůdce“ (Fromm, 1993, s.94).

Fromm (1967, s.12) také rozlišuje autoritu na racionální, která má svůj původ v pravomoci a iracionální, která má svůj původ v moci nad lidmi a uvádí : „Racionální autorita spočívá na rovnosti obou, autority a subjektu. Odlišuje se toliko stupněm vědění a schopnosti v nějaké zvláštní oblasti. Iracionální autorita spočívá svou povahou na nerovnosti a předpokládá rozlišení v hodnotách.“

K etice, kterou rozlišuje Fromm na humanistickou a autoritářskou etiku lze uvést, že mezi autoritářskou a humanistickou etikou existují formální a materiální rozdíly. Z formálního hlediska je v autoritářské etice jediným zdrojem etických norem iracionální autorita, která rozhoduje, co je dobro nebo zlo. Předpokladem rozpoznání rozdílů je nezbytně nutné odlišení racionální autority od autoritářství. Fromm říká, že racionální autorita souvisí s reálně existujícími schopnostmi jedince, kterými kompetentně řeší situaci. Racionální autorita je otevřená k okolnímu světu, je ve stálém kontaktu s veřejným míněním, které reaguje v podobě pozitivní či negativní kritiky na skutky a jednání takové

autority. Tyto obsahy veřejnosti modifikují jednání autority i její prioritní sociální postavení uvnitř kolektivu. Humanistická etika podporuje racionální autoritu, neboť v podstatě působí v souladu se základním principem, že tvůrcem a zároveň subjektem etických norem je právě člověk.

3.2. Autoritářská osobnost podle A. Maslowa

Dalším významným mužem, představitelem humanistické psychologie, byl Abraham Maslow (1908-1970), který za typické rysy autoritářského charakteru označil (Krejčí, 2004, s.156) :

- *Hierarchické vědomí*, což je tendence vnímat ostatní lidi jako soupeře, kteří zauímají buď vyšší, nebo nižší postavení než autoritářská osobnost. Důležité nejsou vnitřní kvality člověka, ale vnější atributy moci.
- *Sklon zobecňovat* charakteristiky převahy či nepohodlnosti
- *Úsilí o vnější atributy prestiže* jako jsou moc, peníze, status atd.
- *Přítomnost nepřátelství, nenávisti a předsudků v charakteru*
- *Identifikace dobroty se slabostí* a snaha využít ji ve svůj prospěch
- *Sadomasochistické tendence*
- *Neustálá nespokojenost* a neschopnost dosáhnout životního uspokojení
- *Vnitropsychický konflikt*
- *Pocit viny*, který plodí pocit nepřátelství

3.3. Autoritářská osobnost podle T. W. Adorna

K výzkumům autoritářské osobnosti nejvýrazněji přispěl Theodor W. Adorno (1903-1969). Adorno je jedním z nejnámějších stoupenců frankfurtské kritické teorie, která „má za úkol skutečnost nejen popisovat a vysvětlovat, nýbrž také interpretovat hodnotícím způsobem“ (Šubrt, 2001, s.94).

Po nástupu fašismu Adorno emigroval, do USA, kde se setkal se svými pozdějšími spolupracovníky E. Frankel-Brunswikovou, D. J. Levisonem a R. N. Stanfordem. Výsledkem tohoto setkání byl výzkum, který se stal základem pro práci *The Authoritarian personality* (1950), která je dodnes základem výzkumu autoritářské osobnosti. Tato práce vypracovala teorii autoritářské osobnosti a přinesla nástroj jejího měření.

3.3.1. Kalifornská škála

Hlavní zájem výzkumu s ohledem na dobu, kdy výzkum vznikal a na aktuální nebezpečí fašismu byl zaměřen na potenciálně fašistického jedince. Hlavním úkolem bylo rozpoznat jedince, který je náchylný k předsudkům, protože takový jedinec má větší dispozice podlehnout této ideologii a určit determinanty podílející se na formování jeho osobnostní struktury.

Jako metoda výzkumu byla zvolena kvantitativní dotazníková šetření a nestrukturovaná interview. Zpočátku byl výzkum zaměřen na zjišťování antisemitických a etnocentrických postojů. Ve výzkumu bylo užito dotazníkových metod, které obsahovaly informace např. o politické straně, příslušnosti k církvi, povolání atd. Dále zde byly obsaženy názorově-postojové škály zajišťující ideologické trendy jako antisemitismus, etnocentrismus, antidemokratické tendence, ale také politicko-ekonomický konzervatismus. Součástí byly i projektivní techniky - klinické metody, které sestávaly z rozhovorů a z tématického apercepčního testu.

Tématický apercepční test – TAT je projektivní test vyvinutý na harvardské universitě ve 30. letech 20. století. Tento test spočívá v tom, že se respondentovi ukazují obrázky s rozličně možnými interpretacemi, nebo řady neurčitých prvků, ze kterých má složit celek, nebo říci co obrázek představuje. V interpretaci a uspořádání prvků se projevují znaky osobnosti, postoje i snahy zkoumaného jedince (Szczeпаński, 1967, s.543, srov. Hartl, Hartlová, 2000).

Nejznámějším dotazníkem byla F-škála, měřící fašismus či protidemokratické názory, která nepřímo měří obecné tendence předpojatosti. S čím větším počtem tvrzení člověk souhlasil, tím více byl považován za autoritářského. Tato škála byla konstruována tak, že z celkem 78 původních otázek bylo vybráno 38 nejvíce adekvátních tvrzení, která se týkala autoritářství. Těchto 38 otázek bylo rozděleno do 9 okruhů, kterými jsou (Čermák, 1999, s.142,143) :

Konvenčnost :

- Rigidní lpění na konvenčních středostavovských hodnotách

Autoritářská submise :

- Submisivní, nekritické postoje vůči idealizované morální autoritě skupiny, se kterou se autoritářská osobnost identifikuje

Autoritářská agrese :

- Tendence vyhledávat, obviňovat, odmítat a trestat lidi, kteří porušují konvenční hodnoty

Anti-pocitovost :

- Opozice vůči subjektivitě, fantazii, imaginativnosti a jemnosti ducha

Pověřčivost a stereotypnost :

- Víra v magickou podmíněnost osudu a jedince dispozice přemýšlet v rigidních kategoriích

Moc a tvrdost :

- Nadměrný důraz na dimenze dominance-submise, silný-slabý, vůdce-vedený, identifikace s postavami mocných, nadhodnocování konvenčních atributů ega, přehánění v prosazování se silou a tvrdostí

Destruktivita a cyničnost :

- Generalizovaná hostilita, ponižování člověka

Projektivnost :

- Přesvědčení, že se ve světě dějí divoké a nebezpečné věci. Jde o projekce nevědomých emocionálních impulsů autoritářských osobností navenek.

Adorno (1950, in Čermák, 1992, s.182) definoval projekci jako jednu z hlavních charakteristických vlastností autoritáře, spatřuje důkaz působení projekčních mechanismů v nesouladu mezi relativní sociální slabostí objektu a jeho domněle temnou všemocí. Extrémně zaujaté individuum je protknuto ideou totálního práva vlastní skupiny a nestrpí nic, co k ní nenáleží.

Skupinově externí projekci analyzuje Imboden (1964, s.191, in Čermák, 1992, s.182) , tak, že: „Všechny představy, jež by člověka mohly uvést v protikladu k cílům skupiny, jsou zadržovány v nevědomém a projektovány navenek k fixování. Co je nedovolená představa se nemůže uplatnit ve vlastním kolektivu, je s negativním hodnocením přenášeno na jiné sociální jednotky.“

„Puritánská“ chlípnost :

- Přesvědčení, že sex je něčím špinavým, ale ve skutečnosti přehnané zabývání se sexuálními záležitostmi jiných z tohoto pohledu.

Každá škála byla souborem jednotlivých tvrzení, na které měl respondent odpovědět a vyjádřit tak míru svého souhlasu či nesouhlasu. Každé tvrzení obsahovalo určitý specifický názor, postoj nebo hodnotu, a podklad pro jejich seskupování do jednotlivé škály, která byla chápána jako vyjádření jednotlivého obecného trendu.

Hlavním výsledkem výzkumu Adorna a jeho kolektivu bylo prokázání těsné shody v typu přístupu a hledisek, které má subjekt sklon projevovat ve velmi rozmanitých

oblastech, které se pohybují od nejintimnějších schopností přizpůsobit se rodině a opačnému pohlaví, přes vztahy k jiným lidem všeobecně až k náboženství a sociální a politické filosofii. Výsledkem této studie byl soubor značně specifických postojoyých predispozic, které charakterizují tzv. autoritářský syndrom (Krech, Cutchfield, Ballachey, 1968).

Mnohé výzkumy podpořily tvrzení, že existuje autoritářská osobnost a studie potvrdily mnoho předpovědí, které jsou na tomto typu osobnosti založeny – tj. člověk s autoritářskou osobností častěji uposlechne autoritu a jako člen poroty podporuje přísnější tresty.

Ve své knize *Anatomie lidské destruktivity* Fromm vytýká Adornovi behavioristický způsob popisu autoritářské osobnosti, místo psychoanalytického způsobu popisu této osobnosti. Fromm (1997, s.95) zde také uvádí, že: „T. V. Adorno aj. (1950) zpracovali v určitém ohledu stejné téma jako já ve svém dřívějším výzkumu autoritativního charakteru dělníků a zaměstnanců, ale nepřistupovali k tématu psychoanalyticky a nemají dynamické pojetí charakteru.“ Celkově však přes tuto Frommovu kritiku lze konstatovat, že jejich závěry a kritika autoritářské osobnosti se v řadě věcí shodují.

Z druhé strany v opozici proti Frommovi jsou psychoanalytické teorie osobnosti zase jinými vědci kritizovány a to vzhledem ke skutečnosti, že přejímají řadu podle nich pochybných tezí, což se týká i autoritářské osobnosti. Polský sociolog Szczepański (1967, s.543) uvádí: „Projekční techniky, které se opírají především o psychoanalytické teorie osobnosti jsou dnes velmi oblíbené (nejsou však ničím novým. Už inkvizice používala podobné techniky na odhalování kacířů a posedlých ďáblem).“ Jsou kritizovány především proto, že předpokládají v osobnosti každého člověka stálé a nevědomě působící tendence, které se projevují ve všech činech bez ohledu na to v jakém prostředí a na základě jakých impulsů daný jedinec jedná, i když tyto nevědomé znaky hrají jistě svou úlohu. Szczepański ale přiznává, že za pomoci těchto technik byly zpracovány mnohé zajímavé výzkumy a to právě včetně Adornova výzkumu autoritářské osobnosti.

Co se týče Adornova výzkumu, tak se objevila samozřejmě i kritika jeho práce a to z hlediska metodologického, kdy je F-škále vytýkáno, že je formulována tak, že souhlas se všemi výroky znamená autoritářství, což však může vést k vyladění na odpověď „ano“ = snaha spíše souhlasit, než nesouhlasit. Z teoretického hlediska bylo poukazováno na to, že většina jeho teorie vychází ze sporných freudovských koncepcí. Hyman a Sheatsley tvrdili,

že nižší úroveň vzdělání je zřejmě lepším vysvětlením vysokých skóre u F-škály, než neměnné autoritářské rysy osobnosti. Dále kritizovali výběr pokusných osob, které byly relativně homogenní z hlediska socio-kulturního prostředí a poukazovali na metodologické nedostatky v Adornově výzkumu, což je vedlo k vyslovení pochybnosti o tom, jak autoři interpretovali svá zjištění při zpracování výzkum (Krech, Cutchfield, Ballachey, 1968). Podle Geista (1992, s.38) Adornovy analýzy a charakteristika znaků nesou na sobě stopy materiálu, na němž byly vytvářeny a zdaleka nezachycují všechny obecné znaky, jimiž se projevuje autoritářství.

Je třeba dodat, že někteří autoři zpochybňovali použité hodnotící škály, jiní zase nechtěli uznat autoritářství za osobnostní rys a viděli v něm odraz hodnot a norem určitých subkultur ve společnosti jako takové (Giddens, 1999).

Adornova studie o autoritářské osobnosti byla často kritizována, přesto mnoho jejích originálních závěrů odolalo zkoušce pokračujících výzkumů. I když metodologické postupy používané Adornem vyvolaly kritické výhrady například u H. H. Hymana, L. Sroleho, nebo P. B. Sheatsleye, byl Adornův výzkum a jeho představa potvrzována i pozdějšími výzkumy, například ve studiích E. P. Holandera, F. R. Tituse, G. Martina aj.

3.4. Výzkumy související s prosazováním moci

3.4.1. Milgramův experiment

Jeden z experimentů zabývajících se autoritou byl v roce 1963 prováděn sociálním psychologem Stanleyem Milgramem, který se domníval, že situace spolu s kulturním očekáváním je právě tím faktorem, který vyvolává poslušnost vůči autoritě. Jeho experiment „behaviorální studie poslušnosti“ byl účastníkům prezentován jako výzkum paměti a učení.

Pokusnými osobami bylo 40 mužů ve věku 20 až 50 let. Ve vybraném vzorku bylo široké spektrum zaměstnání a úrovní vzdělání (Fromm, 1997).

Pokusným mužům byla určena role „učitele“. Roli „žáka“ ve skutečnosti zastával výzkumníkův pomocník. Učitel byl odveden do vedlejší místnosti, odkud žáka neviděl, ale mohl ho slyšet a mluvit s ním. V této místnosti byla velká kovová krabice nazvaná generátor elektrických ran. Vpředu byla řada třiceti spínačů, na kterých bylo odstupňovaně od 15 do 450 voltů uvedeno jaké napětí vytváří. Výzkumník vysvětlil, že učitelovou úlohou je číst žákovi seznam slovních dvojic a pak vyzkoušet jeho paměť přečtením prvního slova z dvojice a dalších čtyř slov z nichž je jedno správné. Žák má označit svou volbu zmáčknutím tlačítka, které rozsvítí jednu ze čtyř žárovek před učitelem. Pokud žák odpoví špatně má učitel zmáčknout spínač a dát tak žákovi elektrickou ránu, počínaje nejmenší a postupně intenzitu zvyšovat. Pokud učitel v průběhu experimentu chtěl odstoupit, byl výzkumníkem důrazně vyzván, aby pokračoval.

Výsledek výzkumu překvapil i Milgrama - 62,5 % „učitelů“ opravdu pokračovalo, až do konce. Provedenými standardními testy osobnosti nebyl prokázán rozdíl mezi plně poslušnými subjekty a těmi, kteří v určitém okamžiku odmítli pokračovat, z čehož vyplývá, že se u uvedených 62,5 % nejednalo o sadisty, kterým dělá dobře, že způsobují bolest. Naopak ve velkém počtu případů dosáhl stupeň jejich vnitřního napětí takového extrému, který je při sociálně psychologických laboratorních výzkumech nevídaný. Subjekty se při plnění příkazů potily, třásly, nařikaly, kousaly si rty a zarývaly nehty do masa (Hewstone, Stroebe, 2006, s.484-486).

Fromm (1997, s.61) cituje autora experimentu a uvádí, že se při experimentu dospělo k dvěma překvapivým zjištěním: „První zjištění se týká síly sklonů k poslušnosti, které se v této situaci projevily. Pokusné osoby se od dětství učily, že je základním porušením morálních norem, když někomu ubližujeme proti jeho vůli. Přesto 26 pokusných osob tuto zásadu opustilo a podřídilo se pokynům autoritativní osoby, která nevládla žádnou zvláštní mocí k prosazení svých příkazů... Druhé překvapivé zjištění se týkalo neobyčejného napětí, které pokus v účastnících vyvolal. Očekávali bychom, že pokusné osoby přestanou prostě spolupracovat, jakmile jim to svědomí nařídí. Stalo se však něco docela jiného.“

3.4.2. Vězeňský experiment P. G. Zimbarda

Dalším zajímavým experimentem, který byl spojen s prosazováním autority je Zimbardův vězeňský experiment, také nazývaný Stanfordský vězeňský experiment. Jedná se o jeden z nejznámějších a nejdiskutovanějších psychologických experimentů. Tento experiment byl proveden v roce 1971 americkým sociálním psychologem P.G. Zimbardem. Experiment byl zaměřen na sledování změn chování dobrovolníků, kteří byli náhodně rozděleni do rolí vězňů a dozorců uzavřených v uměle vytvořeném vězení. Vězni i dozorcí byli vybráni z řad studentů - dobrovolníků, kteří byli psychicky vyrovnaní a zdraví.

Celý experiment měl potvrdit, zda je agresivní chování závislé na psychických predispozicích, nebo spíše okolnostech. V uměle vytvořené věznici byla nastolena pravidla převzatá z věznice Paolo Alto v Kalifornii. Jednalo se o to, že vězeň musí nosit uniformu, musí být zticha, vězni se musí oslovovat čísly, dozorce musí vězni oslovovat „pane nápravný důstojníku“ a jakékoliv neplnění pravidel může být trestáno.

Experiment se hned v prvních dnech začal nekontrolovatelně vyvíjet. Dozorcí se začali k vězňům chovat s čím dál tím větší krutostí a vězni vyvolali dokonce vzpouru. Došlo zde i k psychickému zhroucení jednoho z vězňů. Z těchto důvodů musel být experiment předčasně ukončen a to zejména kvůli stoupající krutosti dozorců a špatnému psychickému stavu všech účastníků.

Potvrdilo se, že zcela zdravý člověk, který je vystaven extrémním podmínkám může ve velmi krátké době změnit zcela své chování. Při experimentu se totiž vztahy zformovaly tak, že dozorcí začali považovat vězně za podřadné a nebezpečné a vězni dozorce za kruté sadisty.

Zimbardo z tohoto experimentu vyvodil, že brutální zločiny v různých situacích, například v období války nejsou dílem žádných psychopatů, ale obyčejných lidí, kteří jsou vystaveni nadměrnému tlaku okolností.

Zimbardo si za tento experiment i za postoj k němu vysloužil častou kritiku. Byl kritizován, za malý počet osob zúčastněných v experimentu. Bylo mu vyčítáno, že svými vyjádřeními k experimentu a jeho závěrům odebírá člověku zodpovědnost za jeho konání,

přičemž se pak každý, kdo páchá zlo, může schovávat za tlak okolností. Mnohokrát byl experiment označován za neetický (Hunt, 2000, s.390-392).

Zimbardovu, ale i Milgramovu experimentu Fromm (1997, s.68,69) vytýká, že:
„ ...velmi silně záleží na rozdílu mezi chováním a charakterem. Je něco jiného, zda se chováme podle sadistických předpisů, nebo zda chceme a také dokážeme být vůči jiným lidem krutí a nacházet v tom potěšení. Nerozlišení těchto dvou možností ubírá pokusu mnoho na jeho hodnotě, stejně jako v případě Milgramova experimentu.

4. Demokratická neboli tolerantní osobnost

Jako protiklad autoritářského typu uvádějí badatelé soubor opačných vlastností. Ty vytvářejí osobnost, které se říkává „demokratická“, „vzrálá“, „tvůrčí“, nebo „seberealizující“ (Allport, 2004, s.426).

V knize „O povaze předsudků“ Allport autoritářskou osobnost spojuje hlavně s předsudky a opačný typ osobnosti nazývá „osobností tolerantní“.

Podle Allporta se tolerantní osobnost formuje již od dětství, kdy tolerantní děti pocházejí z rodin, kde vládne permisivní atmosféra. Děti cítí, že jsou vítané, přijímané a milované, ať dělají cokoli. Nejsou trestány nevypočitatelně a tvrdě. U těchto dětí chybí „orientace na ohrožení“ a převažuje pocit bezpečí, nikoli ohrožení, jako u dětí s předsudky. Tolerantní děti své rodiče celkově tkzv. „berou“, ale současně mohou být k nim bez obav kritické. Tyto děti nežijí v hrůze z větší moci rodičů.

Tolerantní člověk zvládá morální konflikty uspokojivým způsobem, je méně nesmlouvavý a má méně sklonů odsuzovat tvrdě chyby druhých. Také toleruje porušení zvyků a zásad. Dobré společnosti a zábavy si cení více, než dobrých způsobů a „náležitého“ chování.

Tolerantní osobnost odmítá logiku dvou hodnot. Jen málokdy souhlasí s tím, že „existují dva druhy lidí: slabí a silní“, nebo, že „existuje jediný způsob, jak udělat něco dobře“. Okolní svět nedělí na věci zcela správné a zcela nevhodné - vidí i různé odstíny šedi. Také nerozlišuje mezi pohlavími.

U tolerantních lidí neexistuje potřeba fungovat v životě podle přesných metodických a jasných pokynů. Těmto lidem také nepřipadá nebezpečné říci „nevím“ a počkat si, až čas přinese potřebná fakta. Jsou si jisti vlastním egem, a proto mají menší sklony promítat na někoho své konflikty, dokáží totiž přičíst vinu sami sobě.

Podle Allporta je výzkumy prokázáno, že vzdělání má na míru tolerance výrazný dopad a to vzhledem k tomu, že vzdělání snižuje pocity nejistoty a úzkosti.

Další schopností tolerantní osobnosti je vyšší stupeň empatie. Tolerantní lidé

dovedou, totiž posoudit osobnost druhého lépe, než lidé netolerantní. Dovedou pochopit lépe ostatní lidi a jsou přesvědčeni, že se tak dokáží vyhnout nepříjemným situacím, když to bude za potřebí. Nejsou tak nuceni být ve střehu, zařazovat druhé lidi do kategorií a reagovat na ně en masse.

Protože chápou a uvědomují si své Já jsou sebekritičtí a nepropadají tak tíživému zvyku přesouvat na ostatní svou vinu. Znají své schopnosti a nedostatky. Touží více po osobní autonomii, než po vnějším, institucionalizovaném útočišti.

Smysl pro humor také úzce souvisí se schopností nahlédnout do vlastního nitra.

Člověk, který se totiž dovede smát sám sobě, se bude sotva cítit výrazněji nadřazený ostatním. Smysl pro humor je tak další vlastností tolerantní osobnosti.

Hodnoty řadí tolerantní člověk v jiném pořadí než osobnost s předsudky, což potvrzuje výzkum Eduarda Sprangera, který použil Lewinson-Stanfordovou škálu antisemitismu a zjistil, že při porovnání krajních 25% výsledků tohoto testu jsou hodnoty u tolerantních osob řazeny zcela opačně, než u osob netolerantních. Tolerantní osobnosti řadili hodnoty od nejvyšší takto:

1. estetická (zájem o specifičnost)
2. společenská (láska, duševní spřízněnost, altruismus)
3. náboženská
4. teoretická (zájem o obecnou pravdu)
5. ekonomická (zájem o užitkovou hodnotu)
6. politická (zájem o moc)

Netolerantní osobnosti tyto hodnoty seřadili ve zcela opačném pořadí.

Celkově slovy Allporta k porovnání osobnosti autoritářské (s předsudky) a osobnosti tolerantní lze říci, že: „Můžeme si zvolit jednu ze dvou cest. První říká, že jistotu přinese odmítání, rovnováhu nepřijímání. Člověk se drží na malém ostrůvku, v uzavřeném kruhu, přísně vybírá, co ho uklidňuje, a nepřijímá, co ho ohrožuje. Druhá je cesta uvolněnosti, sebedůvěry, a tudíž důvěry v ostatní lidi. Není tu jakákoli potřeba odmítat společnost neznámých lidí. Sebeláska je slučitelná s láskou k druhým. Tuto tolerantní orientaci umožňuje fakt, že člověk zakusil jistotu při realistickém zvládnání vnitřních konfliktů a společenských styků. Na rozdíl od člověka s předsudky nevnímá člověk tolerantní svět jako džungli, kde lidé jsou v podstatě zlí a nebezpeční (Allport, 2004, s.442-457).

5. Policista

Profese policisty je povoláním zejména represivním, které má za úkol kontrolovat a zabezpečovat dodržování zákonných norem uvedených v právních předpisech České republiky. Zákonem o Policii ČR č. 283/1991 Sb. jsou policistovi dány určité pravomoci, ale samozřejmě i povinnosti, které by měly být respektovány oběma stranami, jak občany, tak i policisty.

5.1. Policejní práce

Z titulu své profese ztělesňuje policista v řadě případů převážně omezování individuálních cílů občanů ve prospěch veřejného pořádku a dodržování zákonů.

Za obecně kritické prvky při styku s občany vyplývající z profese policisty jsou považovány následující aspekty pracovní role:

Moment výkonné moci

Moment výkonné moci se psychologicky projevuje jako ovlivňování, neboli regulace chování občanů. Policisté jsou z titulu své profese oprávněni usměrňovat, kontrolovat a omezovat jednání a chování druhých, které se neděje z libovůle jednotlivých příslušníků, nýbrž podle platných zákonů a dalších právních norem. Protože ne každý se ztotožňuje s chráněným zájmem a občané považují nemálo předpisů a nařízení za málo smysluplné, odůvodněné a nebo vůbec za zbytečné, lze v policejní praxi běžně narazit na

jedince, kteří nerespektují závazná pravidla v určité oblasti, protože se s jejich smyslem neidentifikují. Policista je naopak povinen prosazovat dodržování stanovených právních norem.

Zejména v situacích, kdy norma či ustanovení nějakým způsobem občany omezuje, se tito cítí takovým regulativem neoprávněně postiženi. Občan často postrádá pocit páchání nepravosti a tento pocit se stává iniciujícím zdrojem vnitřního stresu a napětí, který může vyústit v konflikt, je-li na porušení předpisu upozorněn policistou či je jím sankciován.

Sociální stereotyp o policii jako zdroji nepříjemností

Policisté ovlivňují chování občanů také samotnou svojí přítomností. Všeobecně se předpokládá, že zřetelná policejní asistence působí preventivně v tom smyslu, že odrazuje přítomné od neadekvátních, protiprávních způsobů jednání. Viditelná přítomnost uniformovaných policistů působí vnější motivační činitel, který tlumí vnitřní pohnutky a pohotovost k nezákonnému chování. Role policisty působí také na občany mimo jiné i efektem vzbuzení obav či strachu, může vyvolat pocit nervozity a vnitřního napětí – stresu i v situacích, kdy takové působení policistou není záměrné. Tyto pocity mohou měnit chování jednotlivce, vyvolat nepřiměřené reakce, útoky, agresi apod.

Moment frustrace vyvolané policejním jednáním

Policisté se stávají, činitelem omezujícím možnosti dosažení individuálních cílů, tím pádem lze jejich roli považovat i za původce stresu u občanů. Téměř veškeré situace, v nichž policisté zakročují, vyvolávají u občanů frustrační stavy. Policista omezuje původně zamýšlené chování občana, nebo mu zamezuje v jeho pokračování.

Je důležité, aby policisté chápali agresi občanů jako jednu z přirozených variant jejich chování v situacích frustrace a sami se nenechali vyprovokovat k protiagresi, naučili se ovládat stresující momenty a zachovali si zdravý nadhled nad situací.

Psychologický efekt ozbrojení policisty

Jako další stresující aspekt spojený s výkonem policejní praxe může být vnímán efekt viditelnosti zbraně. Za určitých okolností může nápadné a vyzývavé nošení služební zbraně vyvolat ve vnímajícím jedinci agresivní chování spojené s pocity strachu. Občan si bezděčnou manipulací se zbraní, může vysvětlit po svém a to jako zvýraznění nátlakové pozice policistů, demonstrování síly a moci, nespravedlivé a bezdůvodné ponižování jeho osobnosti.

Psychologický efekt policejního stejnokroje

Uniforma jako znak příslušnosti k policii zpravidla spouští podobné reakce v chování občanů jako ve výše jmenovaných případech – agrese, útoky, únik, slovní agrese, stres apod. Stejnokroj může ve vnímání aktivizovat nepříjemné asociace, ovšem nikoli obecně, nýbrž za určitých okolností a v závislosti na prostředí, ve kterém se účastníci sociálního styku nachází. Dále je vnímání stejnokroje závislé také na individuální zkušenosti jedince (Čírtková, 2000, s.225-231).

Protože se policista často při své práci dostává do konfliktních situací s občany, kde hrají roli i shora uvedené kritické prvky a občany často omezuje v jejich jednání, je tato profese, častěji než jiné, vnímána negativně. Toto vnímání má pak samozřejmě velký význam ve zobecňování negativních vlastností, přisuzovaných všem policistům obecně.

6. Vymezení problému práce a stanovení cíle práce

6.1. Popis problému

Tématem této magisterské diplomové práce je osobnostní profil policisty ve vztahu k autoritářství z pohledu vymezených autoritářských vlastností. Výzkumem v roce 2008, který jsme prováděli v rámci bakalářské práce, kdy byl použit překlad F škály převzatý z publikace autorů T. W. Adorna a kol.: *The Authoritarian Personality* (1950) bylo zjištěno, že mezi zkoumanou skupinou policistů a ne-policistů není statisticky významný rozdíl v celkové míře autoritářství, ale byl zjištěn statisticky významný rozdíl u třech dílčích autoritářských vlastností a to konvenčnosti ve prospěch ne-policistů, autoritářské agrese ve prospěch policistů a anti-pocitovosti ve prospěch ne-policistů (Vlček, 2008).

Nezabývali jsme se tehdy ale skutečností, zda tyto jednotlivé autoritářské vlastnosti, ve kterých byl zjištěn statisticky významný rozdíl, jsou vlastnostmi, které již existovaly předtím, než vstoupili policisté do policejní profese (autoritářství jako *antecedens*), nebo zda jsou výsledkem specifické socializace osobnosti v kontextu subordinačních dynamických poměrů, charakteristických pro tento typ pracovní organizace (autoritářství jako *consequens*).

6.2. Cíl práce a stanovení hypotézy

Jedním z cílů této diplomové práce je ověřit, zda se potvrdí výsledky získané výzkumem v roce 2008 v rámci bakalářské práce. Dalším navazujícím cílem je zjistit, zda

dílčí autoritářské vlastností - konvenčnost, autoritářská agrese a anti-pocitovost existují v osobnostním profilu budoucího policisty již před vstupem do policejní profese, či jsou výsledkem socializace, charakteristické pro policejní prostředí.

Souhlasně s uvedeným předmětem a cílem výzkumu pojem autoritářství definujeme v souladu s podobným určením T. Adorna (1950), že se jedná o komplexní **osobnostní vlastnost, která charakterizuje slabé a závislé individuum, jež zasvětilo svou schopnost prožitku sebe a ostatních, snaze udržet nejistý pořádek a bezpečnost. Je to typ osobnosti, která je odcizena od vnitřních hodnot, postrádá sebevědomí a uniká od sebezpytování.**

V tomto výzkumu budeme ověřovat platnost následujících hypotéz (H1-H5):

1. muži policisté se v osobnostním rysu autoritářství významně statisticky liší od mužů ne-policistů;
2. muži policisté se od mužů ne-policistů významně statisticky liší v následujících aspektech autoritářství: konvenčnost, autoritářská agrese a anti-pocitovost;
3. nižší míru konvenčnosti u policistů určují specifické poměry, které jsou typické pro pracovní kolektivy se subordinační organizací (autoritářství jako consequens);
4. vyšší míra autoritářské agrese u policistů již existovala před vstupem do policejní profese (autoritářství jako antecedens);
5. nižší míru anti-pocitovosti u policistů určují specifické poměry, které jsou typické pro pracovní kolektivy se subordinační organizací (autoritářství jako consequens).

6.3. Způsob získávání a zpracování dat

Data sloužící pro empirickou část této práce byla získávána ve druhé polovině roku 2009 a to mezi policisty Obvodního ředitelství Praha III. Výzkumu se zúčastnilo postupně celkem 38 policistů a to pouze muži. Všem policistům byl předložen dotazník - překlad 38 otázkové Kalifornské škály F Adorna a kol., měřící autoritářství (příloha č. 1). Policisté

byli seznámeni s tím, že vyplnění je dobrovolné a anonymní. Byli pouze požádáni o vyplnění věku a délky služebního poměru na konci dotazníku. Na vyplnění nebyl určován žádný čas. Všechny odevzdané dotazníky byly vyplněny použitelným způsobem a byly použity ke zpracování.

Stejným způsobem byla získávána data i v kontrolní skupině ne-policistů, kterou tvořili zaměstnaní muži v produktivním věku. Výzkumu se zúčastnilo celkem 36 mužů, kteří vyplnili stejný dotazník, pouze s tím rozdílem, že vyplnili na konci dotazníku jen svůj věk. Také byli seznámeni s tím, že vyplnění je dobrovolné a anonymní. Podmínky byly u kontrolní skupiny stejné, pouze s tím rozdílem, že bylo použito získávání respondentů i zprostředkovaným způsobem. Všechny odevzdané dotazníky byly také vyplněny použitelným způsobem a byly použity ke zpracování.

Druhou kontrolní skupinu tvořila skupina 32 mužů, kteří nastoupili do nástupní policejní školy s cílem stát se policistou. Tito muži byli také seznámeni s tím, že vyplnění je dobrovolné a anonymní. Vyplnili opět stejný dotazník, kde uvedli pouze svůj věk. Všechny odevzdané dotazníky byly vyplněny použitelným způsobem a byly použity ke zpracování.

7. Popis a charakteristika vzorku

Zkoumaný vzorek 38 policistů byl vybrán náhodně mezi policisty Obvodního ředitelství Praha III. Jednalo se o policisty, kteří byli ve služebním poměru minimálně 5 let a byli ochotni dobrovolně dotazník vyplnit.

Získávání 36 respondentů kontrolní skupiny ne-policistů bylo prováděno oslovením přátel a známých, kteří dotazník dobrovolně vyplnili a v některých případech další dotazníky předali svým známým. Vzorek obsahoval různé profese a různé stupně vzdělání. Výběr byl prováděn příležitostně a náhodně, bez jakýchkoli omezení. Jediná podmínka při výběru kontrolního vzorku ne-policistů byla, aby byl respondent zaměstnán (v produktivním věku) a nejednalo se o policistu.

Vzorek 32 respondentů kontrolní skupiny začínajících policistů byl získán na nástupní policejní škole. Jednalo se o muže, kteří se chtěli stát policistou, ale dosud nebyli ve služebním poměru u Policie ČR a s touto profesí a prostředím neměli dosud žádné zkušenosti.

7.1. Demografická charakteristika respondentů

7.1.1. Věková struktura a délka služebního poměru u základního souboru

Věkové rozpětí základního souboru se pohybovalo od 25 do 57 let. Průměrný věk v

souboru byl 38,1 let. Věkové rozložení souboru přibližuje následující tabulka:

VĚK	SUMA	%
21 – 30 let	6	15,8
31 – 40 let	16	42,1
41 – 50 let	12	31,6
51 let a více	4	10,5

Tabulka 1 - Věková struktura respondentů základního souboru

Délka trvání služebního poměru u základního souboru se pohybovala v rozmezí od 5 do 32 let. Průměrná doba trvání služebního poměru byla 18,1 let. Rozložení délky trvání služebního poměru přibližuje následující tabulka:

Trvání služebního poměru	SUMA	%
1 – 10 let	8	21,0
11 – 20 let	18	47,4
21 – 30 let	9	23,7
31 let a více	3	7,9

Tabulka 2 – Trvání služebního poměru respondentů základního souboru

7.1.2. Věková struktura kontrolních skupin

Věkové rozpětí kontrolní skupiny ne-policistů se pohybovalo od 21 do 65 let. Průměrný věk tohoto souboru byl 40,1 let. Věkové rozložení souboru přibližuje

následující tabulka:

VĚK	SUMA	%
21– 30 let	7	19,4
31 – 40 let	11	30,6
41 – 50 let	10	27,8
51 let a více	8	22,2

Tabulka 3 - Věková struktura respondentů kontrolní skupiny ne-policistů

Věkové rozpětí kontrolní skupiny začínajících policistů se pohybovalo od 20 do 43 let. Průměrný věk v souboru byl 29,6 let. Věkové rozložení souboru přibližuje následující tabulka:

VĚK	SUMA	%
21– 30 let	15	46,9
31 – 40 let	13	40,6
41 – 50 let	4	12,5
51 let a více	0	0

Tabulka 4 - Věková struktura respondentů kontrolní skupiny začínajících policistů

8. Použitá metoda

Pro výzkum byl použit překlad F škály převzatý z publikace autorů T. W. Adorna a kol.: The Authoritarian Personality (1950), strana 226, 227.

Tento test obsahuje celkem 38 otázek, na které respondent odpovídá **ano**, pokud s výrokem souhlasí a **ne** pokud s výrokem nesouhlasí. Těchto 38 otázek je dále rozděleno do 9 oblastí, kterými jsou:

Konvenčnost :	otázky č.- 12,19,38,55,58,60
Autoritářská submise :	otázky č.- 20,23,32,39,43,50,74,77
Autoritářská agrese :	otázky č.- 6,23,31,47,75
Anti-pocitovost :	otázky č.- 28,38,53,55,58,66
Pověřivost a stereotypnost :	otázky č.- 2,10,39,43,65
Moc a tvrdost :	otázky č.- 9,35,47,70,74
Destruktivita a cyničnost :	otázky č.- 3,9,14,17,24,30,35,42,56,59,67
Projektivnost :	otázky č.- 46,56,65,70,73
„Puritánská“ chlípnost :	otázky č.- 31,42,46,75

Vzhledem k době, kdy originální test vznikl a skutečnosti, že je určen pro amerického respondenta byly některé otázky v našem testu mírně upraveny a to takovým způsobem, aby nebyl změněn smysl otázky a otázka byla aktuálnější pro dnešní dobu a srozumitelnější pro české respondenty. U otázky č. 3 byl nahrazen “americký způsob života” výrazem “správný životní styl“, u otázky č. 14 byla nahrazena slova „poté co jsme zlikvidovali Japonce a Němce“ výrokem „poté co jsme zlikvidovali fašismus“, u otázky č. 30 byla nahrazena část “zprávy o zvěrstvech a krutostech v Evropě” výrokem “zprávy o zvěrstvech a krutostech za války” a u otázky č. 35 bylo slovo “neamerické” nahrazeno slovem “nevlastenecké” (příloha č. 1).

Výsledkem testu je vyhodnocení kladných odpovědí na uvedené otázky. S čím větším počtem tvrzení respondent souhlasí, tím více je považován za autoritářského. Je ale nutné dodat, že Adorno nevymezil hranici autoritářství určitým počtem kladných odpovědí, který by znamenal, že je osoba již považována za autoritářskou, ale výsledky používal pouze pro porovnávání různých skupin a osob mezi sebou. Z tohoto důvodu nemůžeme určit, zda zjištěný statisticky významný rozdíl v uvedených autoritářských vlastnostech je v pásmu normality, či již v pásmu autoritářství. Můžeme pouze při zjištění statisticky významného rozdílu konstatovat, že se zkoumané skupiny v míře autoritářství statisticky významně liší.

9. Interpretace výsledků

Při zpracování výsledků musela být komplexní položka č. 60, vypuštěna, vzhledem k tomu, že se její zpracování liší od standardního statistického postupu, který byl použit pro ostatní položky dotazníku. Vynechání této položky nemá vliv na získané výstupy, ani na obecný výsledek míry autoritářství.

Získané výstupy testů (kladné odpovědi) byly sečteny v základní i kontrolních skupinách a to jak celkově, tak i v jednotlivých 9 okruzích. Poté byla Studentovým t-testem vypočtena hodnota testového kritéria t vzájemným porovnáním všech skupin a to z počtu získaných kladných odpovědí od respondentů ve skupinách a počtu celkově možných kladných odpovědí.

Výsledky testového kritéria t byly poté porovnány s kritickou hodnotou z_{α} na hladině významnosti pro $\alpha 0,05 = 1,96$.

9.1. Porovnání míry autoritářství u základní skupiny a kontrolní skupiny ne-policistů

autoritářství	Základní skupina		Kontrolní skupina ne-policistů		t na hladině významnosti $\alpha 0,05 = 1,96$
	Počet kladných odpovědí	Σ možných kladných odpovědí	Počet kladných odpovědí	Σ možných kladných odpovědí	
CELKEM	977	2052	931	1944	0,133
konvenčnost	85	190	102	180	2,380
autoritářská submise	150	304	147	288	0,435
autoritářská agrese	88	190	63	180	2,306
anti-pocitovost	101	228	102	216	0,697
pověřivost-stereotypnost	69	190	71	180	0,646
moc a tvrdost	124	190	104	180	1,530
destruktivita a cyničnost	205	418	187	396	0,580
projektivnost	107	190	109	180	0,857
puritánská chlípnost	48	152	46	144	0,056

Tabulka 5 – Porovnání autoritářství mezi základní skupinou a kontrolní skupinou ne-policistů

Porovnáním kladných odpovědí u základní skupiny a kontrolní skupiny ne-policistů bylo zjištěno, že tyto skupiny se v **celkové míře autoritářství** statisticky významně neliší.

Porovnáním všech 9 dílčích autoritářských vlastností bylo zjištěno, že se tyto skupiny statisticky významně liší ve dvou autoritářských vlastnostech a to v **konvenčnosti** a **autoritářské agresi**. Jinými slovy se tak dá říci, že policisté jsou méně konvenční a zároveň agresivnější, než ne-policisté.

9.2. Porovnání míry autoritářství u základní skupiny a kontrolní skupiny začínajících policistů

autoritářství	Základní skupina		Kontrolní skupina začínajících policistů		t na hladině významnosti $\alpha 0,05 = 1,96$
	Počet kladných odpovědí	Σ možných kladných odpovědí	Počet kladných odpovědí	Σ možných kladných odpovědí	
CELKEM	977	2052	805	1728	0,625
konvenčnost	85	190	90	160	2,300
autoritářská submise	150	304	120	256	0,585
autoritářská agrese	88	190	72	160	0,260
anti-pocitovost	101	228	89	192	0,425
pověřivost-stereotypnost	69	190	53	160	0,666
moc a tvrdost	124	190	90	160	1,857
destruktivita a cyničnost	205	418	159	352	1,114
projektivnost	107	190	91	160	0,122
puritánská chlípnost	48	152	41	128	0,073

Tabulka 6 – Porovnání autoritářství mezi základní skupinou a kontrolní skupinou začínajících policistů

Porovnáním kladných odpovědí u základní skupiny a kontrolní skupiny začínajících policistů bylo zjištěno, že tyto skupiny se v celkové míře autoritářství statisticky významně neliší.

Porovnáním všech 9 dílčích autoritářských vlastností bylo zjištěno, že se tyto skupiny statisticky významně liší v **konvenčnosti**. Jinými slovy, lze říci, že začínající policisté jsou více konvenční, než jejich starší a zkušenější kolegové.

9.3. Porovnání míry autoritářství u kontrolní skupiny ne-policistů a kontrolní skupiny začínajících policistů

autoritářství	Kontrolní skupina ne-policistů		Kontrolní skupina začínajících policistů		t na hladině významnosti $\alpha 0,05 = 1,96$
	Počet kladných odpovědí	Σ možných kladných odpovědí	Počet kladných odpovědí	Σ možných kladných odpovědí	
CELKEM	931	1944	805	1728	0,812
konvenčnost	102	180	90	160	0,100
autoritářská submise	147	288	120	256	1,051
autoritářská agrese	63	180	72	160	2,040
anti-pocitovost	102	216	89	192	0,180
pověřivost-stereotypnost	71	180	53	160	1,312
moc a tvrdost	104	180	90	160	0,326
destruktivita a cyničnost	187	396	159	352	0,600
projektivnost	109	180	91	160	0,735
puritánská chlípnost	46	144	41	128	0,017

Tabulka 7 – Porovnání autoritářství mezi kontrolní skupinou ne-policistů a kontrolní skupinou začínajících policistů

Porovnáním kladných odpovědí u kontrolní skupiny ne-policistů a kontrolní skupiny začínajících policistů bylo zjištěno, že tyto skupiny se v celkové míře autoritářství statisticky významně neliší.

Porovnáním všech 9 dílčích autoritářských vlastností bylo zjištěno, že se tyto skupiny statisticky významně liší v **autoritářské agresi** ve prospěch začínajících policistů. Jinými slovy, lze říci, že začínající policisté mají vyšší míru autoritářské agrese, než ne-policisté.

9.4. Potvrzení hypotéz

Shora uvedeným výzkumem jsme ověřovali následující hypotézy s těmito výsledky:

H1 - muži policisté se v osobnostním rysu autoritářství významně statisticky liší od mužů ne-policistů;

Výzkumem *nebyla* hypotéza potvrzena.

H2 - muži policisté se od mužů ne-policistů významně statisticky liší v následujících aspektech autoritářství: konvenčnost, autoritářská agrese a anti-pocitovost;

Výzkumem *byla* hypotéza z *větší části* potvrzena, vzhledem ke skutečnosti, že u konvenčnosti a autoritářské agrese byl zjištěn statisticky významný rozdíl a u anti-pocitovosti statisticky významný rozdíl zjištěn nebyl.

H3 - nižší míru konvenčnosti u policistů určují specifické poměry, které jsou typické pro pracovní kolektivy se subordinační organizací (autoritářství jako consequens);

Výzkumem *byla* hypotéza potvrzena.

H4 - vyšší míra autoritářské agrese u policistů již existovala před vstupem do policejní profese (autoritářství jako antecedens);

Výzkumem *byla* hypotéza potvrzena.

H5 - nižší míru anti-pocitovosti u policistů určují specifické poměry, které jsou typické pro pracovní kolektivy se subordinační organizací (autoritářství jako consequens).

Výzkumem *nebyla* hypotéza potvrzena.

10. Diskuse

Již v bakalářské práci jsme se zabývali otázkou, zda je práce policisty profesí, která je předurčena určitými vlastnostmi, které by mohly v osobnostním profilu výběr tohoto povolání podporovat. Provedeným výzkumem v roce 2008 bylo zjištěno, že mezi skupinou policistů a ne-policistů není statisticky významný rozdíl v celkové míře autoritářství. Dále byla porovnávána míra autoritářství z pohledu jednotlivých 9 autoritářských vlastností. U konvenčnosti byl zjištěn statisticky významný rozdíl ve prospěch ne-policistů. U autoritářské agrese byl zjištěn statisticky významný rozdíl ve prospěch policistů. A poslední autoritářskou vlastností, kde byl zjištěn statisticky významný rozdíl byla anti-pocitovost. Zde byl zjištěn statisticky významný rozdíl ve prospěch ne-policistů. V této diplomové práci jsme se tak zaměřili na tyto dílčí autoritářské vlastnosti, se snahou zjistit, jsou-li přítomny v osobnosti policisty jako předpoklad pro výběr policejní profese, či jsou důsledkem policejní práce.

Provedli jsme vzájemné porovnání výsledků všech tří skupin a to základní skupiny policistů, kontrolní skupiny ne-policistů a kontrolní skupiny začínajících policistů.

Z výsledků bylo zjištěno, že se celková míra autoritářství policistů statisticky významně neliší od celkové míry autoritářství u ne-policistů. Tímto se tedy nepotvrdil náš předpoklad (H1), že se muži policisté v osobnostním rysu autoritářství liší od mužů ne-policistů.

Dále jsme se zabývali vymezenými autoritářskými vlastnostmi a to:

- **konvenčností**, kde jsme předpokládali statisticky významný rozdíl ve prospěch ne-policistů.

Výzkumem byl zjištěn statisticky významný rozdíl v konvenčnosti ve prospěch ne-policistů.

- **autoritářskou agresi**, kde jsme předpokládali statisticky významný rozdíl ve prospěch policistů.

Výzkumem byl zjištěn statisticky významný rozdíl v autoritářské agresi ve prospěch policistů.

- **anti-pocitovostí**, kde jsme předpokládali statisticky významný rozdíl ve prospěch ne-policistů.

Výzkumem nebyl zjištěn statisticky významný rozdíl v anti-pocitovosti mezi skupinou policistů a ne-policistů.

Tímto se tedy z větší části potvrdil náš předpoklad (H2), že se muži policisté od mužů ne-policistů liší v autoritářských aspektech: konvenčnost, autoritářská agrese a anti-pocitovost, vzhledem ke skutečnosti, že u konvenčnosti a autoritářské agrese byl zjištěn statisticky významný rozdíl a u anti-pocitovosti statisticky významný rozdíl zjištěn nebyl.

Výzkum byl dále zaměřen na zjištění, zda statisticky významné rozdíly u těchto vymezených autoritářských vlastností v osobnostním profilu policisty jsou přítomny již před vstupem do policejní profese, či jsou výsledkem socializace charakteristické pro policejní prostředí.

Předpokládali jsme, že u **konvenčnosti** je tento statisticky významný rozdíl výsledkem specifické socializace osobnosti v kontextu subordinačních dynamických poměrů, charakteristických pro tento typ pracovní organizace (autoritářství jako consequens).

Výzkumem byl zjištěn statisticky významný rozdíl v konvenčnosti mezi policisty a ne-policisty a to ve prospěch ne-policistů. Z čehož vyplývá, že policisté jsou méně konvenční, než ne-policisté. Pro zjištění zda se jedná o výsledek specifické socializace osobnosti bylo provedeno porovnání konvenčnosti policistů i se skupinou začínajících policistů a bylo zjištěno, že míra konvenčnosti je i u začínajících policistů statisticky významně vyšší než u policistů.

Tímto se potvrdil náš předpoklad (H3) a můžeme tedy konstatovat, že nižší míra konvenčnosti u policistů je výsledkem specifické socializace osobnosti v kontextu subordinačních dynamických poměrů, charakteristických pro tento typ pracovní organizace (autoritářství jako consequens).

U **autoritářské agrese** jsme předpokládali, že je tento statisticky významný rozdíl způsoben vlastností osobnosti, která již existovala před vstupem do policejní profese (autoritářství jako antecedens).

Výzkumem byl skutečně zjištěn statisticky významný rozdíl v autoritářské agresi a to ve prospěch policistů. Z čehož vyplývá, že policisté mají vyšší míru autoritářské agrese, než ne-policisté. Pro zjištění zda se jedná o vlastnost osobnosti, která již existovala před vstupem do policejní profese, bylo provedeno porovnání autoritářské agrese ne-policistů i se skupinou začínajících policistů a bylo zjištěno, že míra autoritářské agrese je i u začínajících policistů statisticky významně vyšší než u ne-policistů.

Tímto se tedy potvrdil náš předpoklad (H4) a můžeme tedy konstatovat, že vyšší míra autoritářské agrese u policistů je vlastností osobnosti, která existovala již před vstupem do policejní profese (autoritářství jako *antecedens*).

U **anti-pocitovosti** jsme předpokládali, že bude statisticky významný rozdíl výsledkem specifické socializace osobnosti v kontextu subordinačních dynamických poměrů, charakteristických pro tento typ pracovní organizace (autoritářství jako *consequens*).

Vzhledem k tomu, že výzkumem nebyl zjištěn statisticky významný rozdíl v anti-pocitovosti mezi skupinou policistů a ne-policistů, nebylo možné zjišťovat zda se jedná o autoritářství jako *antecedens* či *consequens*. Tímto se tedy nepotvrdil náš předpoklad (H5).

Výzkumem bylo tedy zjištěno, že se policisté a ne-policisté statisticky významně neliší v celkové míře autoritářství. Co se týče vymezených autoritářských vlastností, tak se nepotvrdilo, že by se policisté statisticky významně lišili v anti-pocitovosti, u které byl zjištěn statisticky významný rozdíl v roce 2008 výzkumem provedeným v rámci bakalářské práce a to ve prospěch ne-policistů.

Anti-pocitovost je charakterizována jako opozice vůči subjektivitě, fantazii, imaginativnosti a jemnosti ducha. Zvýšená míra anti-pocitovosti u ne-policistů v roce 2008 mohla být důsledkem zvýšené pocitovosti policistů. Tato pocitovost policistů mohla být přechodným důsledkem tehdejší situace u Policie ČR. Profesní nejistoty, hromadné odchody policistů, nejistá budoucnost a nesrozumitelná profesní situace v té době mohla vyvolávat zvýšenou pocitovost policistů a tak tato výsledná vyšší míra anti-pocitovosti u ne-policistů v porovnání s policisty mohla být způsobena těmito důsledky. V současné době je situace v Policii ČR již poměrně stabilizována, což může mít vliv na to, že námi provedeným výzkumem již nyní nebyl zjištěn statisticky významný rozdíl mezi těmito skupinami.

Další autoritářskou vlastností, na kterou jsme se ve výzkumu zaměřili byla **konvenčnost**, která je charakterizována jako rigidní lpění na konvenčních středostavovských hodnotách. I u této vlastnosti byl v roce 2008 zjištěn statisticky významný rozdíl ve prospěch ne-policistů. Tento statisticky významný rozdíl byl naším výzkumem nyní potvrzen a bylo zjištěno, že **nižší** míra konvenčnosti policistů je způsobena specifickou socializací osobnosti v kontextu subordinačních dynamických poměrů, charakteristických pro typ pracovní organizace v Policii ČR. Toto může být způsobeno tím, že se policisté musejí neustále v rámci své profese přizpůsobovat změnám v zákonech a nařízeních a tak není možné, aby lpěli na ustálených normách a pravidlech, na které si navykli. Dalším faktorem může být i nutnost policisty se podřizovat nařízením a rozkazům ze strany velitele. Je tak nutné, aby byl policista určitým způsobem v těchto vlastnostech flexibilní a není tedy možné, aby byl povahově konvenční.

Poslední vymezenou autoritářskou vlastností, u které byl v našem výzkumu, stejně jako v roce 2008, zjištěn statisticky významný rozdíl ve prospěch policistů, byla **autoritářská agrese**. Autoritářská agrese je charakterizována jako tendence vyhledávat, obviňovat, odmítat a trestat lidi, kteří porušují konvenční hodnoty. Výzkumem bylo zjištěno, že se u policistů jedná o vlastnost osobnosti, která u nich existovala již před vstupem do policejní profese. Vyšší míra autoritářské agrese byla zjištěna jak v osobnosti policistů, tak v osobnosti mužů, kteří se policisty chtějí stát.

Z tohoto je možné konstatovat, že povolání policisty si vybírají spíše muži, kteří mají větší tendence trestat porušování obecných norem. Tato vlastnost, tak může být charakteristickou vlastností, která je specificky zastoupena v osobnostním profilu mužů, kteří si volí povolání policisty.

V souhrnu by se tak dalo říci, že mezi policisty a ne-policisty není v celkové míře autoritářství statisticky významný rozdíl. Obě skupiny se liší pouze ve dvou specifických autoritářských vlastnostech, kterými jsou konvenčnost a autoritářská agrese. U policistů byla zjištěna snížená míra konvenčnosti a zvýšená míra autoritářské agrese. Snížená míra konvenčnosti je vlastností, která není před vstupem mužů k Policii ČR v jejich osobnosti zastoupena. Toto snižování konvenčnosti u policistů je důsledkem specifické socializace typické pro profesi policisty. Naopak zvýšená míra autoritářské agrese je v osobnosti policisty zastoupena již před vstupem do policejní profese. Je to vlastnost, u které se dá říci, že je specifickou autoritářskou vlastností, mající vliv na výběr policejního povolání.

11. Závěr

Z výsledků výzkumu lze konstatovat, že:

Muži policisté se v autoritářství statisticky významně neliší od mužů ne-policistů.

Muži policisté se od mužů ne-policistů statisticky významně liší v těchto aspektech autoritářství:

- konvenčnosti (vyšší míra u ne-policistů)
- autoritářské agrese (vyšší míra u policistů)

Významně nižší konvenčnost u policistů je výsledkem specifické socializace jejich osobnosti v rámci subordinačních poměrů, charakteristických pro tento typ pracovní organizace (autoritářství jako consequens).

Autoritářská agrese u policistů existuje již před vstupem do policejní profese (autoritářství jako antecedens)

Ze shora uvedeného výzkumu tedy vyplývá, že policisté se od mužů ne-policistů v autoritářství statisticky významně neliší. Liší se pouze ve dvou dílčích aspektech autoritářství. Prvním z těchto dílčích aspektů autoritářství je konvenčnost, která je u mužů policistů nižší důsledkem specifické socializace jejich osobnosti v rámci subordinačních poměrů, charakteristických pro tento typ pracovní organizace. Druhým dílčím autoritářským aspektem, ve kterém se policisté od ne-policistů liší je autoritářská agrese, která je u mužů policistů vyšší a je přítomna již u mužů, kteří chtějí k Policii ČR nastoupit.

Tento výzkum, tak poskytuje určitý obecný náhled na osobnost policistů, respektive mužů, kteří by se policisty chtěli stát (zvýšená autoritářská agrese), ale také odhaluje vliv, který má policejní prostředí na muže, kteří se stanou policisty (snižující se konvenčnost).

Na základě výsledků tohoto výzkumu vyvstávají další otázky související s touto problematikou.

Můžeme si položit otázku, zda autoritářská agrese, která je charakterizována jako tendence vyhledávat, obviňovat, odmítat a trestat lidi, kteří porušují konvenční hodnoty je u policistů a u mužů, kteří si toto povolání vybírají dána vysokou mírou jejich smyslu pro spravedlnost, či se u nich mohou do jisté míry vyskytovat tendence uspokojovat si touto profesí potřebu nadřazenosti, či pocitu moci.

Vzhledem k tomu, že se provedeným výzkumem u policistů neprokázala zvýšená míra dalších autoritářských aspektů je velmi pravděpodobné, že drtivá většina policistů má spíše vyšší míru smyslu pro spravedlnost. Nicméně, výzkum na téma v jakém poměru je mezi policisty zastoupena zvýšená autoritářská agrese, která je způsobena jejich vyšším smyslem pro spravedlnost a na druhé straně autoritářská agrese způsobena potřebou uspokojovat nadřazenost a pocit moci, by byl určitě zajímavý.

Dále výzkum ukázal, že policejní prostředí má u policistů za následek snižování konvenčnosti, která je charakterizována jako rigidní lpění na konvenčních středostavovských hodnotách. Podle této definice konvenčnosti je zřejmé, že takto konvenční jedinec, který jak definice praví „*lpí*“ na určitých hodnotách, bude těmto hodnotám věrný, bude je prosazovat a za jejich prosazování se bude plně stavět. Takový jedinec je při prosazování svého názoru jistě pevnější, než jedinec nekonvenční. Z tohoto hlediska by bylo zajímavé položit si otázku, do jaké míry má snižování konvenčnosti u policistů, pro policejní profesi, kladný či záporný efekt.

U Policie je na určitých pozicích nutné, aby se policista podřizoval rozkazům, měnil se zákonům a o těchto nařízeních nediskutoval a bezezbytku je plnil. Není tak proto možné, aby v těchto případech byl policista povahově konvenční. U Policie ČR je ale také velké množství pozic, kde je potřeba samostatné rozhodování a přijetí plné zodpovědnosti za své rozhodnutí. Na těchto místech je pak velké snížení konvenčnosti policisty a s tím související jeho ovlivnitelnost a tvárnost značně nežádoucí. Výzkum, který by posoudil, jak důsledky snižování konvenčnosti policistů vlivem policejního prostředí ovlivňují samostatnost rozhodování policistů na různých pozicích, by byl pro práci Policie jistě přínosný.

Zodpovězení shora nastíněných otázek, by bylo vhodné například pro zkvalitnění výběru budoucích policistů, ale i pro zlepšení kvality práce Policie. Takto získaných poznatků, by bylo možné využít při posuzování osobnosti budoucího policisty, z hlediska druhu kvality jeho motivace pro vstup k Policii, nebo pro posuzování míry potřebné samostatnosti, poslušnosti, ale i ovlivnitelnosti policistů na různých postech v hierarchii Policie.

K rozpracování těchto dalších nastíněných témat a nalezení kvalitního nástroje měření, by bylo ale zapotřebí většího prostoru, než umožňuje rozsah této diplomové práce.

12. Souhrn

V diplomové práci jsme se zaměřili na porovnání autoritářských vlastností u policistů ve srovnání s ne-policisty a to jednak z hlediska obecného autoritářství, ale i z hlediska dílčích autoritářských vlastností, kterými jsou konvenčnost, autoritářská submise, autoritářská agrese, anti-pocitovost, pověřivost a stereotypnost, moc a tvrdost, destruktivita a cyničnost, projektivnost a „puritánská“ chlípnost.

V roce 2008 v rámci bakalářské práce jsme zjišťovali, zda muži, kteří si za své zaměstnání zvolili povolání policisty nemají více autoritářských vlastností, než ostatní muži, kteří si povolání policisty nezvolili. V této práci jsme výsledky z roku 2008 ověřovali a zaměřili se zejména na vymezené autoritářské vlastnosti, u kterých byl v roce 2008 zjištěn statisticky významný rozdíl (autoritářská agrese, konvenčnost a anti-pocitovost). U těchto vlastností jsme ověřovali, zda se jedná o autoritářské vlastnosti, které existují v osobnostním profilu budoucího policisty již před vstupem do policejní profese, či jsou výsledkem socializace charakteristické pro policejní prostředí.

Práce je rozdělena na část teoretickou a empirickou. V teoretické části je v úvodu práce nastíněn problém, kterým se chceme v diplomové práci zabývat. Poté je popsána obecně osobnost z pohledu vlivných teorií osobnosti a dále je popsán pojem rysy. V kapitole autoritářská osobnost je vymezen stěžejní pojem této práce z pohledu psychologů E. Fromma, A. Maslowa a T. W. Adorna. Je zde představena Adornova Kalifornská F škála, která má ve výzkumu autoritářských vlastností nezastupitelné místo. Závěrem této kapitoly jsou popsány výzkumy P. G. Zimbarda a S. Milgrama, které souvisejí s tématem prosazování moci.

Další kapitola popisuje tzv. demokratickou neboli tolerantní osobnost zejména z pohledu G. Allporta. Poslední kapitola teoretické části se zabývá policistou a jeho profesí.

Pilotním projektem diplomové práce je výzkum autoritářských vlastností policistů v porovnání s ne-policisty a u shora vymezených autoritářských vlastností zjištění, zda jsou tyto vlastnosti přítomny v osobnostním profilu policisty, již před vstupem do policejní

profese, či jsou výsledkem socializace charakteristické pro policejní prostředí. K tomuto bylo provedeno vzájemné porovnání tří vymezených skupin - základní skupiny policistů, kontrolní skupiny ne-policistů a kontrolní skupiny začínajících policistů.

Pro výzkum autoritářství byl použit překlad F škály autorů Adorna a kol. Tato škála byla předložena 38 policistům služby kriminální policie a vyšetřování Praha III a kontrolní skupině 36 mužům ne-policistů, kteří byly vybráni zcela náhodně. Jediným kritériem pro kontrolní skupinu byl produktivní věk a respondent nesměl být policista. Druhou kontrolní skupinu tvořila skupina 32 mužů, kteří nastoupili do nástupní policejní školy s cílem stát se policistou. Po vyhodnocení získaných výsledků byla porovnávána míra autoritářství mezi všemi skupinami navzájem a to jak celkově, tak i v jednotlivých dílčích autoritářských vlastnostech. K statistickému posouzení byl použit Studentův t-test.

Výzkumem bylo zjištěno, že mezi policisty a ne-policisty není v celkové míře autoritářství statisticky významný rozdíl. Obě skupiny se liší ve dvou specifických autoritářských vlastnostech, kterými jsou konvenčnost a autoritářská agrese. Policisté mají sníženou míru konvenčnosti a zvýšenou míru autoritářské agrese v porovnání s ne-policisty. Porovnáním obou skupin se skupinou začínajících policistů bylo zjištěno, že snížená míra konvenčnosti není před vstupem mužů k Policii ČR v jejich osobnosti zastoupena a toto snižování konvenčnosti u policistů je důsledkem specifické socializace typické pro profesi policisty. Naopak zvýšená míra autoritářské agrese je v osobnosti muže vybírajícího si povolání policisty zastoupena již před vstupem do policejní profese. Je to vlastnost, u které se dá říci, že je specifickou autoritářskou vlastností mající vliv na výběr policejního povolání.

Literatura :

- Adler, A. (1999). Porozumění životu. Aurora. Praha.
- Adorno, T. W., Frenkel-Brunswik, E., Levinson, D. J., Sanford, R. N. (1950): The Authoritarian Personality. New York. Harper.
- Allport, G.W. (1937) Personality: A Psychological Interpretation. New York. Holt and Co.
- Allport, G. W. (1961): Pattern and Growth in Personality. New York. Holt, Rinehart and Winston, Inc.
- Allport, G. W. (2004): O povaze předsudků. Praha. Prostor.
- Baštecká, B., Goldmann, P. (2001): Základy klinické psychologie. Praha. Portál.
- Bedrnová, E., Nový, I. (2001): Moc, vliv, autorita. Praha. Management press.
- Cakirpaloglu, P. (2004): Psychologie hodnot. Olomouc. Votobia.
- Cakirpaloglu, P. (d.n.): Úvod do psychologie osobnosti. Olomouc. Univerzita Palackého v Olomouci – dosud nepublikováno.
- Čáp, J., Čechová, V., Rozsypalová, M. (1992): Psychologie. Praha. Státní pedagogické nakladatelství
- Čermák, I. (1999): Lidská agrese a její souvislosti. Žďár nad Sázavou. Fakta.
- Čermák, V. (1992): Otázka demokracie. 1. Demokracie a totalitarismus. Praha. Academia.
- Čírtková, L. (2000): Policejní psychologie. Praha. Portál.
- Drapela, V. J. (1997): Přehled teorií osobnosti. Praha. Portál
- Freud, S. (1936): Úvod do psychoanalýzy. Praha. Julius Albert Praha XI.
- Fromm, E. (1997): Anatomie lidské destruktivity: můžeme ovlivnit její podstatu a následky? Praha. Nakladatelství Lidové noviny.
- Fromm, E. (1967): Člověk a psychoanalýza. Praha. Nakladatelství Svoboda.
- Fromm, E. (1993): Strach ze svobody. Praha. Naše vojsko.

- Geist, B. (1992): Sociologický slovník. Praha. Victoria Publishing.
- Giddens, A. (1999): Sociologie. Praha: Argo.
- Hall, C. S., Lindzey, G. (2002): Psychológia osobnosti. Bratislava: Svornost' a.s.
- Hartl, P., Hartlová, H. (2000): Psychologický slovník. Praha. Portál.
- Hewstone, M., Stroebe, W. (2006): Sociální psychologie. Praha. Portál.
- Horney, K. (1950): Neurosis and human growth. New York. Norton.
- Hunt, M. (2000): Dějiny psychologie. Praha. Portál.
- Imboden, M. (1964): Politische Systeme. Staatsformen. Basel und Stuttgart.
- Jung, G. (1966): The relation between the ego and the unconscious. New York. Phanteon.
- Krech, D., Crutchfield, S., Ballachey, E. L. (1968): Člověk v společnosti. Bratislava. SAV.
- Krejčí, O. (2004): Politická psychologie. Praha. Ekopress.
- Nakonečný, M. (1999): Sociální psychologie. Praha. Academia.
- Novák, T. (2002): O předsudcích. Brno. Nakladatelství Doplněk.
- Smékal, V. (2004): Psychologie osobnosti. Brno. Společnost pro odbornou literaturu.
- Szczepański, J. (1967): Sociológia. Vývin problematiky a metód. Bratislava. Vydavateľstvo politickej literatúry.
- Šubrt, J. (2001): Postavy a problémy soudobé teoretické sociologie. Praha. ISV.
- Vlček, J. (2008): Osobnostní profil policisty: demokratický či autoritární ? - bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci.

Příloha č. 1

V dotazníku prosím odpovězte na každou z otázek. Pokud s výrokem souhlasíte zakroužkujte ANO, nebo pokud s výrokem nesouhlasíte zakroužkujte NE. Pouze u otázky č. 60 křížkem zaškrtněte 3 odpovědi v kolonce na pravé straně.

2.	Ačkoliv se tomu hodně lidí může posmívat, možná se ukáže, že astrologie může vysvětlit hodně věcí.	ANO	NE
3.	Společnost se dostává příliš daleko od správného životního stylu, že násilí se může jevit jako nezbytné k jeho znovunastolení.	ANO	NE
6.	Je přirozené a správné, že ženy jsou omezeny v určitých právech ve kterých mají muži více svobody.	ANO	NE
9.	Příliš mnoho lidí dnes žije nepřirozeným, měkkým způsobem života. Měli bychom se vrátit k základům, k více naturálnímu, aktivnímu způsobu života.	ANO	NE
10.	Je více než pozoruhodná shoda okolností, že v Japonsku bylo zemětřesení dne 7.12.1944 a to v den 3. výročí útoku na Pearl Harbour.	ANO	NE
12.	Moderní náboženství s jeho mnoha pravidly a pokrytectvím nepůsobí na hluboce věřící lidi, ale jen na infantilní, nejisté a nekritické.	ANO	NE
14.	Poté co jsme zlikvidovali fašismus, měli bychom se soustředit na ostatní nepřátele lidské rasy jako krysy, hady a bakterie.	ANO	NE
17.	Familiérnost (důvěrnost) plodí despekt (opovržení).	ANO	NE
19.	Člověk by se měl vyvarovat dělání špatných věcí na veřejnosti (věci které vypadají špatně pro druhé), ačkoliv víš, že ty věci jsou ve skutečnosti v pořádku.	ANO	NE
20.	Jedna z hlavních hodnot progresivního vzdělávání je, že dává dětem velkou svobodu ve vyjádření jejich přirozených instinktů a přání, čímž tak často opovrhne střední třída.	ANO	NE
23.	Člověk, který necítí věčnou lásku, vděčnost a úctu k rodičům je zavrhennýhodný.	ANO	NE
24.	Dnes je všechno nestabilní, měli bychom být připraveni na období konstantních změn, konfliktů, převratu a sociálních otřesů.	ANO	NE
28.	Romány a příběhy které pojednávají o tom co si lidé myslí a cítí jsou mnohem zajímavější než ty, ve kterých je hlavně akce, romantika a dobrodružství.	ANO	NE
30.	Zprávy o zvěrstvech a krutostech za války jsou hodně přeháněny z propagandistický důvodů.	ANO	NE
31.	Homosexualita je zvláště ohavná forma úchylicky a měla by být velmi přísně trestána.	ANO	NE
32.	Pro učení a efektivní práci je velmi důležité když ti tvoji učitelé a šéfové dají detailní návod, co má být uděláno a jak to má být uděláno.	ANO	NE
35.	Některé aktivity jsou tak evidentně nevlastenecké, že pokud zodpovědný úředník nechce podniknout přiměřené kroky, pak by bdělý a uvědomělý občan měl vzít právo do svých rukou.	ANO	NE
38.	Na škole (VŠ) se příliš zdůrazňují intelektuální a teoretické předměty a málo se zdůrazňují praktické věci a domácí, jednoduchý způsob života.	ANO	NE
39.	Každý člověk by měl mít hlubokou víru v nějakou nadpřirozenou sílu vyšší než on sám, které totálně důvěřuje a jejímž rozhodnutím se bezvýhradně podrobí.	ANO	NE
42.	Nezáleží na tom, jak to vypadá na povrchu, muži se zajímají o ženy jen kvůli jedné věci.	ANO	NE
43.	Věda jako chemie, fyzika a medicína může hodně zajímat, ale hodně velmi důležitých věcí nemůže být nikdy pochopeno lidskou myslí.	ANO	NE
46.	Sexuální orgie, ve starém Řecku a Římě jsou jen mateřská školka proti tomu co se děje v této zemi dokonce i v místech, kde bychom to nejméně čekali.	ANO	NE
47.	Zádné pošpinění naší cti nesmí zůstat nepotrestáno.	ANO	NE
50.	Poslušnost a respekt k autoritám jsou nejdůležitější věci, které by se děti měly učit.	ANO	NE

53.	Jsou některé věci, které jsou příliš důvěrné nebo osobní na to abychom o nich mluvili i s nejbližšími přáteli.	ANO	NE
55.	Ačkoliv volný čas je prima věc, je dobré tvrdě pracovat, protože to dělá život smysluplný a zajímavý.	ANO	NE
56.	Po každé válce můžeme očekávat vlnu kriminality. Kontrola gangsterů a kriminálních se stane velkým sociálním problémem.	ANO	NE
58.	To co muž dělá není tak důležité jako to, že to dělá dobře.	ANO	NE
59.	Je lidskou přirozeností, že budou pořád války a konflikty.	ANO	NE
Co z následujícího je nejdůležitější pro člověka být nebo mít. Zaškrtni 3 nejdůležitější :			
Umělecký a smyslný (erotický, tělesný, živočišný)			
Populární, dobrá osobnost			
Drive (být průrazný a jít dopředu), odhodlanost, síla vůle			
60.	Otevřená mysl, humanismus, sociální citění		
Citlivost a porozumění			
Upravenost a dobré způsoby			
Efektivita, praktičnost, šetrnost			
Intelekt a vážnost			
Emoční expresivita, vřelost, důvěrnost			
Dobrota a charita			
65.	Je úplně možné, že současná světová série válek a konfliktů bude ukončena svět-zničujícím zemětřesením, povodní nebo jinou katastrofou.	ANO	NE
66.	Knihy a filmy by se neměly tolik zajímat sprostou a nízkou stránkou života, měly by se koncentrovat na témata, která jsou zábavná a povznášející.	ANO	NE
67.	Pokud něco děláš, je lidská přirozenost nedělat nic bez toho abys z toho měl nějaký profit.	ANO	NE
70.	Daleko víc, než si většina lidí uvědomuje jsou naše životy ovlivněny spiknutími, které plánují ti, co nám vládou.	ANO	NE
73.	V současné době, když čím dál víc lidí volně cestuje a mísí se navzájem, člověk musí být zvláště opatrný, aby se ochránil proti infekcím a nemocem.	ANO	NE
74.	Co tahle země potřebuje je méně zákonů a jednání a více kurážných oddaných vůdců, kterým lidé můžou dát důvěru.	ANO	NE
75.	Pachatelé sexuálních deliktů jako jsou znásilnění a útoky na děti si zaslouží více než být zavřeni, měli by být veřejně mrskáni.	ANO	NE
77.	Žádný zdravý, normální, slušný člověk nemůže nikdy pomyslet na to aby ublížil blízkému příteli nebo příbuznému.	ANO	NE

Zde prosím napište svůj věk : a zde dobu služebního poměru:

Za vyplnění děkuji.

Zadání diplomové práce

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Akademický rok: 2008/09

ZADÁNÍ MAGISTERSKÉ DIPLOMOVÉ PRÁCE

PSYCHOLOGIE

Katedra:

Vlček Jan

Příjmení, jméno:

I 08165

Osobní číslo studenta:

Magisterské navazující jednooborové studium psychologie - kombinované
Studijní obor:

Zadané téma¹:

Osobnost policisty z pohledu vymezených autoritářských vlastností

Název práce v angličtině²:

Personality of the policeman according to the selected authoritarian characteristics

¹ Předpokládaný název práce, česky nebo v jazyce, v němž bude práce napsaná. Vyplňuje se tiskacím písmem. Případné drobné změny na titulní straně práce při jejím odevzdání (včetně psaní velkých a malých písmen či jiných typografických atypičností) budou ve STAGu opraveny dodatečně. Při zásadní změně názvu tématu musí posluchač podat nové zadání MDP se všemi náležitostmi.

² Anglický překlad předpokládaného názvu práce .

Rozsah práce³: Text práce minimálně 60 stran včetně použité literatury

Zásady pro vypracování:

- Prostudování literárních pramenů z oblasti psychologie osobnosti, sociální psychologie, policejní a vojenské psychologie
- Zaměření : Osobnostní profil výběrové skupiny se zaměřením na zadané téma
- Vymezení problému práce, formulování cílů, hypotézy, volba příslušné metody pro sběr empirických dat
- Modelovat výzkumný soubor (začínajících policistů, policistů s praxí a nepolicistů), sběr dat, kvantitativní analýza
- Shrnutí získaných poznatků, jejich interpretace, diskuse, závěr, souhrn

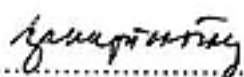
Seznam odborné literatury⁴:

- Allport, G. W. (2004): O povaze předsudků. Praha. Prostor.
Čírtková, L. (2000): Policejní psychologie. Praha. Portál.
Fromm, E. (1967): Člověk a psychoanalýza. Praha. Nakladatelství Svoboda.
Fromm, E. (1993): Strach ze svobody. Praha. Naše vojsko.
Hewstone, M., Stroebe, W. (2006): Sociální psychologie. Praha: Portál.

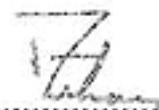
Termín zadání práce: **duben 2009**

Termín odevzdání práce⁵: **březen 2010**

Vedoucí diplomové práce, titul (hůlkovým písmem): **Doc. PhDr. P. Cakirpaloglu, DrSc.**

.....
podpis vedoucího práce

.....
podpis vedoucího katedry

.....
2.5.02.2009
datum

.....
podpis děkana

³ Viz Prováděcí norma Studijního a zkušebního řádu UP v Olomouci na FF UP, článek 9 bod 5.

⁴ Uvádějí se pouze stěžejní prameny (asi 5 titulů).

⁵ Termín je zpravidla dán Harmonogramem FF na příslušný akademický rok. Součástí práce je desetifádková anotace ve vázané formě za stránkou s autorským prohlášením. Anotace obsahuje: cíle práce, způsob naplňování cílů, klíčová slova a resumé výsledků. U práce se předpokládají bibliografické údaje zpracované podle platné normy (nejlépe ISO). Práce se odevzdává na katedrách ve dvou tištěných verzích a na CD.